

V tej številki:

Kakovost zapisov v vzajemni bibliografsko-kataložni bazi podatkov COBIB.SI	1
Konferenca EBLIDA »Democracy Development in a New Media Environment«	19
Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic (za obdobje 2012 -2020) - sprejeti dne 14. maja 2012	21
Delo išče	22
Dan slovenskih splošnih knjižnic 2012	23
Postopek izdelovanja opominov v Mestni knjižnici Ljubljana	23
Kalanov sklad	24

Kakovost zapisov v vzajemni bibliografsko-kataložni bazi podatkov COBIB.SI

Uvod

Kakovost bibliografskih zapisov je odvisna od ustreznih katalogizacijskih pravil ter od usposobljenosti in natančnosti katalogizatorja¹. Sodobnejša katalogizacijska pravila so v pripravi, v pričujočem prispevku se bomo osredotočili na nepravilnosti in pomanjkljivosti v zapisih, ki so posledica nezadostnega poznavanja katalogizacijskih pravil in nenatančnosti pri navajanju podatkov. Pri preverjanju kakovosti zapisov upoštevamo, ali so le-ti izdelani v skladu z veljavnimi katalogizacijskimi pravili in pravili za vnos v strojno čitljiv format, premalo pa upoštevamo, ali uporabniki kataloga oziroma bibliografske baze podatkov na podlagi obstoječih zapisov najdejo, identificirajo in izberejo bibliografski vir, ki ga potrebujejo, ter pridobijo opisano enoto ali dostop do nje². Pravzaprav je tudi uporabnik³ eden tistih, ki lahko presodijo, ali so bibliografski zapisi kakovostni ali ne.

Vzajemni katalog slovenskih knjižnic (COBIB) je specifičen in ga ne moremo primerjati s katalogi oziroma z bibliografskimi bazami podatkov v drugih okoljih. Zaradi razlik v bazah primerjava kakovosti zapisov v COBIB-u s kakovostjo zapisov v drugih vzajemnih bazah, še manj pa v lokalnih bazah nacionalnih in univerzitetnih knjižnic⁴, ni primerna. V slovenski sistem vzajemne katalogizacije so vključene različne knjižnice, vključno s srednješolskimi in z osnovnošolskimi, v zapisih je pogosto odražena lokalna praksa, ki ni vedno v skladu s pravili, ki veljajo v sistemu COBISS.SI. Od knjižničarjev, ki ne katalogizirajo vsak dan in opravljajo še vrsto drugih nalog (te so odvisne od vrste knjižnice, v kateri so zaposleni), težko pričakujemo, da bodo enako usposobljeni kot njihovi kolegi, ki jim je katalo-

gizacija primarno ali edino opravilo. Poleg tega COBIB ni le vzajemni katalog, ampak bibliografski podatki služijo tudi drugim namenom, npr. pripravi bibliografije raziskovalcev ter izvajanju knjižničnega nadomestila.

Glede ustreznosti katalogizacijskih pravil smo bolj ali manj vsi na istem, vsi potrebujemo sodoben katalogizacijski pravilnik. Vsi se soočamo s situacijo, ko uporabljamo pravila za bibliografski zapis in ureditev kataloga, ki so v okviru možnosti, ki jih ponuja sodobno tehnološko okolje, v veliki meri zastarela in nepotrebna.

Kakovost (ustreznost) bibliografskih zapisov merimo z različnimi merili:

1. zapis je ustrezen le, če je popolnoma brez napak (vsi podatki so navedeni v skladu s pravili in pravopisom);
2. zapis je ustrezen, če vsebuje le nekaj manjših napak (napačen indikator, napačna koda, neustrezno oblikovana opomba, premalo podroben UDK vrstilec);
3. zapis je ustrezen, če uporabnik najde in identificira bibliografski vir (običajno zadostuje pravilna navedba naslova in primarnih avtorjev, pomembni so lahko tudi nekateri drugi podatki, npr. navedba založnika in leta izida, navedba izdaje, navedba naslova zbirke).

Bibliografski zapis je lahko za uporabnika (in tudi za informatorja v knjižnici) zadovoljiv, za redaktorja pa nesprejemljiv (npr. zaradi večjega števila manjših napak), razlike pri ocenjevanju kakovosti pa so tudi med samimi uporabniki oziroma informatorji in med redaktorji. Redaktorji morda od katalogizatorjev preveč pričakujemo. Kadar sami kreiramo ali redigiramo bibliografske (in normativne) zapise, poskušamo svo-

1 Usposobljenost v bistvu vključuje tudi natančnost pri navajanju podatkov in upoštevanje pravopisa, ker pa nekateri menijo, da usposobljenost katalogizatorja pomeni le poznavanje katalogizacijskih pravil in formata COMARC, smo natančnost posebej izpostavili.

2 V *Izjavi o mednarodnih katalogizacijskih načelih*, ki je leta 2009 nadomestila *pariška načela*, je zapisano, da mora katalog uporabniku omogočati, da najde bibliografski vir, identificira bibliografski vir, izbere bibliografski vir, ki ga potrebuje, ter pridobi opisano enoto ali prejme dostop do nje. Omenjene štiri zahteve izhajajo iz konceptualnega modela, opisanega v dokumentu IFLE *Functional Requirements for Bibliographic Records – FRBR (Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise)*, in so bile določene glede na osnovne postopke, ki jih uporabniki izvajajo pri iskanju in uporabi nacionalnih bibliografij in knjižničnih katalogov. (Izjava je objavljena na spletni strani Komisije za katalogizacijo pri NUK.)

3 Med uporabnike štejemo tudi knjižničarje, ki pri svojem delu uporabljajo rezultate katalogizatorjevega dela.

4 Pesjak in Petek (2010) omenjata primerjavo med deležem nepravilnih zapisov v bazi COBIB in v lokalnem katalogu knjižnice Univerze v Bathu (v bazi COBIB naj bi bil odstotek nepravilnih zapisov v dveh pregledanih vzorcih okoli 77 %, v lokalni bazi Univerze v Bathu pa okoli 34 %). Lokalno bazo angleške univerzitetne knjižnice bi lahko primerjali z lokalno bazo slovenske visokošolske ali nacionalne knjižnice, nikakor pa ne z vzajemnim katalogom.

je delo opraviti čim bolje, ne le v skladu s katalogizacijskimi pravili, ampak upoštevamo tudi pravopis. Zavedamo se, da so bibliografski zapisi dostopni vsem (bolj ali manj zahtevnim) uporabnikom, povsod v Sloveniji in tudi zunaj meja. Uporabnik verjetno v vsakem zapisu ne opazi »drobnih« nepravilnosti (zatičkane besede, manjkajoči presledki za ločili, napačna raba velike/male začetnice, neustrezno oblikovane opombe ipd.), če pa je takih zapisov več, bo lahko sklepal, da so knjižničarji površni in ne znajo tipkati.

Za ocenjevanje kakovosti zapisov lahko določimo kriterije, rezultate pa si bomo verjetno različno razlagali in jih ob različnih priložnostih različno interpretirali. Knjižničarji za slabo kakovost zapisov običajno krivijo zastarela in prezapletena katalogizacijska pravila, pozabljajo pa, da tudi najmodernejši in najboljši pravilnik na svetu prav nič ne koristi, če katalogizator za svoje delo ni ustrezno usposobljen in če ni dovolj natančen. Pozabljajo tudi, da pogosto obiskovanje tečajev za katalogizacijo knjižničnega gradiva ni zagotovilo, da bodo zapisi kakovostni. Na tečajih ni možno predstaviti vseh primerov, s katerimi se srečujemo pri delu, pri zahtevnejših primerih je nujna uporaba priročnikov, večkrat pa tudi posvet z bolj izkušenimi kolegi.

Pri preverjanju kakovosti zapisov je smiselno, da zapis natančno pregledamo ter katalogizatorja opozorimo na vse nepravilnosti in pomanjkljivosti. Poleg rednega pregledovanja zapisov⁵ v skladu s *Pravilnikom o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo* (Uradni list RS, št. 107, 14. 11. 2008) redaktorji iz NUK-a in IZUM-a dvakrat na leto preverjamo kakovost 50 naključno programske izbranih bibliografskih zapisov in pripadajočih normativnih zapisov⁶. Kreatorji oziroma zadnji redaktorji zapisov so osebno obveščeni o ugotovitvah, v primeru večjih napak je obveščena tudi odgovorna oseba v knjižnici.

Pri pregledu večine zapisov imamo na voljo tudi publikacijo oziroma vir (te zapise natančno pre-

gledamo), v ostalih zapisih lahko nepravilnosti ugotovimo le na podlagi podatkov v posameznih poljih (npr. neujemanje podatkov, napačno oblikovana značnica, manjkajoče kode, napačni indikatorji ipd.).

Veliko število zapisov z večjimi in manjšimi napakami ter relativno majhno število zapisov ustrezne kakovosti po mnenju mnogih knjižničarjev ne daje realne podobe kakovosti vzajemnega kataloga⁷, zato smo se odločili, da podrobneje opišemo nepravilnosti in pomanjkljivosti v zapisih, ki so bili izbrani za preverjanje 2. avgusta 2011 (zadnji izbor je bil 5. januarja 2012, vendar preverjanje zapisov še ni zaključeno)⁸. Zanimalo nas je, ali so zapisi dejansko tako slabi, kot kažejo rezultati preverjanj naključno izbranih zapisov, ali morda kriteriji za ugotavljanje kakovosti zapisov niso ustrezni, ali pa morda ni ustrezna ocena, s katero opišemo kakovost posameznega zapisa.

1 Kriteriji za ocenjevanje bibliografskih in normativnih zapisov v COBIB.SI

Pri pregledu naključno izbranih bibliografskih zapisov preverjamo, ali so zapisi v skladu s katalogizacijskimi pravili in pravili za vnos podatkov v format COMARC, opozorimo pa tudi na pravopisne napake. Pri ocenjevanju kakovosti zapisov uporabljamo kriterije, ki smo jih pripravljali oziroma dopolnjevali dlje časa, objavljeni pa so bili leta 2009⁹. Pri pripravi kriterijev smo poskusili določiti večje in manjše napake v zapisih, večje napake smo ovrednotili s tremi točkami, manjše napake pa z dvema ali eno točko (predvsem glede na to, kako nepravilnosti vplivajo na iskanje in izpis podatkov po standardu ISBD).

Med večje napake smo uvrstili predvsem nepravilnosti in pomanjkljivosti v tistih poljih formata COMARC, ki sicer tudi so elementi za dostop: v polju 200¹⁰ (napake pri prepisu naslova, vnos naslovov v napačna podpolja, napačna izbira stvarnega naslova, napačna stvarna značnica

2

5 Pregledovanje zapisov poteka brez predloge, kar pomeni, da lahko katalogizatorje opozorimo le na tiste nepravilnosti, ki so očitne glede na podatke v zapisu.

6 Pregledujemo normativne zapise, ki jih je izdelal kreator bibliografskega zapisa, ter normativne zapise, v katerih glede na podatke v bibliografskem zapisu oziroma v publikaciji manjka variantna značnica (kazalka) ali pa je značnica v polju 200 napačno izbrana oziroma oblikovana.

7 Glede ocenjevanja kakovosti zapisov je tudi veliko nerazumevanja in napačnih sklepanj, zato se nam zdi primerno, da na primeru pokažemo, kako trenutno poteka preverjanje zapisov.

8 Kakovosti bibliografske baze ne moremo oceniti na podlagi 50 zapisov, zato je v pripravi obširnejša analiza.

9 Kriteriji so dostopni na spletni strani http://home.izum.si/cobiss/e-forumi/katalogizacija/docs/Nakljucni_zapisi_kriteriji_objava_20090421.pdf.

10 Enako velja tudi za polja 200, ki so vgrajena v polje 421 oz. 423.

ipd.), v bloku 5XX (manjkajoči variantni naslovi, za katere je po katalogizacijskih pravilih obvezen dodatni vpis, ipd.) in v bloku 7XX (napačno izbrana ali oblikovana avtorska značnica, napačno prevzeta značnica iz baze LC Names, napačno izbrana ali oblikovana variantna značnica, manjkajoče navedbe primarnih avtorjev, manjkajoče navedbe sekundarnih avtorjev pri sloveniki, napake pri določitvi avtorjeve primarne oziroma sekundarne odgovornosti ipd.). Sem sodijo še duplikati, napačna hierarhična povezava med sestavnim delom in matično publikacijo ter napačna povezava med bibliografskim in normativnim zapisom. Večja napaka je tudi, če iz zapisa ni razvidno, za kakšno publikacijo gre, in če se katalogizator napačno odloči za izdelavo enega zapisa oziroma več zapisov (v primerih, ko dva načina obdelave nista dopustna).

Med manjše napake, ki smo jih ovrednotili z dvema točkama, smo uvrstili predvsem nepravilnosti in pomanjkljivosti v tistih poljih formata COMARC, ki sicer tudi so elementi za dostop, vendar ne vplivajo usodno na osnovne funkcije kataloga, opredeljene v *Izjavi o mednarodnih katalogizacijskih načelih*. Sem smo uvrstili tudi napačen vrstni red podpolj v poljih iz bloka 2XX, manjkajoče obvezne opombe v bloku 3XX, napačno lokacijo sestavnega dela v viru (npr. napačen podatek v podpoljih 215i in 215h ali v podpolju 856u) in napačen prevzem zapisa iz druge baze podatkov (npr. zapis iz WordCat je bil predelan v zapis za drugačno zvrst publikacije).

Med manjše napake, ki smo jih ovrednotili z eno točko, smo uvrstili predvsem nepravilnosti in pomanjkljivosti v tistih poljih formata COMARC, ki niso elementi za dostop, napake pri navajanju opomb (npr. napačno oblikovane predpisane opombe, uporaba neustreznega polja za opombe, napačni ali manjkajoči kodirani podatki, napačna raba znakov za izključitev razvrščanja (NSB/NSE)¹⁰, napake pri rabi ločil in uporabi velike začetnice (predpisanih po ISBD), napačna raba oglatih oklepajev, napačni indikatorji itn. Sem smo uvrstili tudi nepravilnosti in pomanj-

kljivosti v bloku 6XX (napačno oblikovane ali zatipkane predmetne oznake, napačen ali premalo podroben UDK) ter manjše nepravilnosti v normativnih zapisih (npr. manjkajoč podatek o obliki imena v podpolju 810b).

Za pravopisne napake in napačno rabo predpisanih okrajšav smo določili 0,5 točke.

V seznamu napak oziroma oceni opozorimo tudi na podatke, ki v opisu niso potrebni (npr. pojasnilo pri številki ISBN, kadar se po pravilih ne navaja, nepotreben dodatni vpis ipd.), in priporočamo vnos podatkov, ki jih sicer po katalogizacijskih pravilih ni potrebno navajati oziroma niso obvezni, so pa koristni za uporabnike kataloga. Opozoril in priporočil ne točkujemo.

Glede na seštevek točk, ki jih prinašajo posamezne napake, so bile določene ocene posameznih zapisov. Zapis brez napake je ocenjen kot zapis *ustrezne kakovosti* (pri zapisu lahko navedemo priporočila ali opozorila). Zapis, ki vsebuje manjše napake, katerih seštevek ne presega 5,5 točk, in ne vsebuje večje napake, ovrednotene s 3 točkami, je ocenjen kot *zapis primerne kakovosti z manjšo napako*. Zapis, ki vsebuje vsaj eno večjo napako (3 točke), ali pa več manjših napak, katerih seštevek znaša 6 točk ali več, je ocenjen kot zapis z *večjo napako*.

2 Rezultati preverjanja naključno programsko izbranih bibliografskih zapisov s pripadajočimi normativnimi zapisi¹²

V naključni izbor zapisov, ki je bil izveden 2. avgusta 2011, so bili vključeni zapisi, kreirani med 2. 11. 2010 in 2. 5. 2011¹³. Med preverjenimi zapisi je bilo 12 bibliografskih zapisov z večjimi napakami, 22 bibliografskih zapisov z manjšimi napakami, 15 bibliografskih zapisov ustrezne kakovosti (brez napak) in 1 neocenjen zapis¹⁴, pri pregledu 40 zapisov smo imeli na voljo tudi publikacijo oziroma enoto¹⁵.

V *visokošolskih knjižnicah* je bilo kreiranih 21

11 Kadar manjkajo znaki NSB/NSE v podpolju 200a in je zato značnica napačna (v zapisu s stvarno značnico), je napaka ovrednotena s 3 točkami.

12 Povzetek ugotovitev ob preverjanju zapisov (ocene in povzetek najpogostejših napak) je bil objavljen 10. 1. 2012 na spletni strani http://home.izum.si/cobiss/obvestila/novosti/dokumenti/Nakljucni_zapisi_povzetek_ugotovitev_20110802_priprava_V5_20120109.pdf.

13 Časovno obdobje je določeno na podlagi predpostavke, da naj bi trije meseci zadostovali, da knjižnica gradivo obdela (v nekaterih večjih knjižnicah sta formalna in vsebinska obdelava gradiva ločeni).

14 Zapisa za antikvarno gradivo brez predloge ni bilo možno oceniti.

15 Če bi vse zapise pregledali brez predloge, bi bilo med bibliografskimi zapisi 10 zapisov z večjimi napakami, 22 zapisov z manjšimi napakami in 17 zapisov brez napak (2 zapisa z večjimi napakami bi uvrstili med zapise z manjšimi napakami, 2 zapisa z manjšimi napakami pa bi bila brez napak).

bibliografskih zapisov (od tega 7 v NUK-u)¹⁶, v *splošnih knjižnicah* 16 bibliografskih zapisov, v *specialnih knjižnicah* 8 bibliografskih zapisov in v *šolskih knjižnicah* 4 bibliografski zapisi.

Med bibliografskimi zapisi za *monografske publikacije* je bilo 6 zapisov z večjimi napakami, 12 zapisov z manjšimi napakami in 7 zapisov brez napak. Med zapisi za *sestavne dele* sta bila 2 zapisa z večjimi napakami, 6 zapisov z manjšimi napakami in 8 zapisov brez napak. Med zapisi za *neknjižno gradivo* so bili 4 zapisi z večjimi napakami in 3 zapisi z manjšimi napakami. Zapis za *kontinuirane vire* je vseboval manjše napake.

Ob 50 bibliografskih zapisih smo pregledali 10 normativnih zapisov (od skupno 75), 1 je vseboval večjo napako (napačno izbrana značnica v polju 200), ostalih 9 jih je bilo brez napake.

Med bibliografskimi zapisi, ki smo jih pregledali s predlogo, je bilo 11 zapisov z večjo napako, 16 zapisov z manjšimi napakami in 13 zapisov brez napake (brez predloge smo torej ocenili 1 zapis z veliko napako, 6 zapisov z manjšimi napakami in 2 zapisa brez napake).

Nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti v bibliografskih zapisih, ki smo jih ugotovili brez primerjave z bibliografskim virom:

- duplikat,
- napačna povezava med zapisom za sestavni del in zapisom za matično publikacijo,
- napačna koda v podpoljih 100b, 001h (koda je odveč),
- napačen vnos podatkov v podpoljih 100b,

- 100c,
- napačna vrednost indikatorjev v poljih 101, 200, 225, 702, 710,
- napačna raba velike/male začetnice, predpisane po ISBD, v podpoljih 215a, 215c, 215h,
- vnos vzporednega naslova in dodatka k naslovu v napačno podpolje v polju 200,
- napačna navedba podatkov v podpolju 200e,
- neustrezna delitev naslova na stvarni naslov in dodatek k naslovu,
- napačen vrstni red podpolj v polju 200,
- napačna navedba iste vrste odgovornosti v dveh podpoljih 200g,
- napačen prepis podatkov (zatičkane besede, napačna raba malih/velikih začetnic) v podpoljih 200a, 200e, 210a,
- napačno naveden podatek v podpolju 205a,
- napačno oblikovan podatek o obsegu v podpolju 215a,
- napačna navedba leta izida v podpolju 210d,
- napačna navedba podrejenega naslova zbirke v podpolju 225i,
- napačna raba predpisanih okrajšav v polju 300,
- napačno oblikovana predpisana opomba v polju 300,
- napačna navedba prikritih del v polju 423,
- napačno oblikovana značnica v polju 710,
- pravopisne napake (zatičkane besede, napačna ločila, napačna raba velikih/malih začetnic in presledkov) v podpoljih 200a, 200e, 200d, 210c, 215a, 314a, 320a, 327a.

V zapisih so manjkali znaki za izključitev razvrščanja (NSB/NSE) v podpoljih 200e in 200d, kode v podpoljih 126j in 126l ter opomba o prikritih

Preglednica 1: Rezultati preverjanja naključno izbranih zapisov

	zapisi za monografije (M)	zapisi za sestavne dele (A)	zapisi za ostalo gradivo (N in K)	skupaj
4 visokošolske knjižnice	4 z večjo napako, 4 primerni, 3 brez napak	2 z večjo napako, 3 primerni, 4 brez napak	1 z večjo napako, 0 primernih, 0 brez napak	7 z večjo napako, 7 primernih, 7 brez napak
specialne knjižnice	0 z večjo napako, 3 primerni, 2 brez napak	0 z večjo napako, 1 primeren, 1 brez napak	0 z večjo napako, 1 primeren, 0 brez napak	0 z večjo napako, 5 primernih, 3 brez napak
splošne knjižnice	1 z večjo napako, 4 primerni, 2 brez napak	0 z večjo napako, 2 primerna, 2 brez napak	3 z večjo napako, 2 primerna, 0 brez napak	4 z večjo napako, 8 primernih, 4 brez napak
šolske knjižnice	1 z večjo napako, 1 primeren, 0 brez napak	0 z večjo napako, 0 primernih, 1 brez napak	0 z večjo napako, 1 primeren, 0 brez napak	1 z večjo napako, 2 primerna, 1 brez napak
skupaj	6 z večjo napako, 12 primernih, 7 brez napak	2 z večjo napako, 6 primernih, 8 brez napak	4 z večjo napako, 4 primerni, 0 brez napak	12 z večjo napako, 22 primernih, 15 brez napak

¹⁶ Med visokošolske knjižnice smo vključili tudi nacionalno knjižnico (nacionalne knjižnice nismo posebej izpostavili, sicer bi morali navesti vse knjižnice; naš namen ni bil, da javno objavimo oceno kakovosti zapisov v posameznih knjižnicah, ampak so nas zanimali zapisi v različnih vrstah knjižnic).

delih v polju 327, glede na podatke v bibliografskem opisu so manjkale še kode v podpoljih 101d, 101j in 115b (predpostavljamo, da so bili podatki v zapisih, ki jih nismo mogli primerjati z bibliografskih virom, točni).

Podatki se torej niso ujemali v polju 100 in podpolju 210d, v podpolju 101d in v polju 320 ter v polju 200 (ali bloku 3XX) in v bloku 70X.

Predmetne oznake in UDK pregledujemo brez publikacije oziroma enote¹⁷, na podlagi podatkov v zapisih smo lahko ugotovili naslednje:

- napačna ali premalo podrobna UDK skupina v podpolju 675c (v treh ali več zapisih),
- napačna uporaba presledkov med znaki UDK¹⁸ (v treh ali več zapisih),
- napačno oblikovana korporativna značnica¹⁹,
- neustrezen vnos sprejetih predmetnih oznak v polju 606²⁰.

V podpolju 675a je manjkal posebni privesni vrstilec za književno zvrst²¹, v podpolju 105g pa je manjkala koda za biografije. V primeru, ko je bila zaradi sprememb in dopolnitev UDK vrstilcev v šifrantu podpolja 675c skupina UDK ukinjena in jo je nadomestila nova, novejša UDK vrstilca uporabljamo tudi v podpolju 675a.

V zapisih so bile še naslednje nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti, ki jih brez primerjave z bibliografskim virom ne bi ugotovili (oziroma brez vira ne bi mogli trditi, da gre za neustrezno navedbo):

- napačna koda v podpolju 105a,
- napačen prepis podatkov v podpoljih 200a in 200e,
- napačen prepis imen avtorjev v podpoljih 200f in 200g,
- napačna oziroma pomanjkljiva navedba imena založnika v podpolju 210c,
- napačna navedba leta izida v podpolju 210d,
- napačen prepis podatkov v podpolju 215i²²,
- nepopolna navedba obsega v podpolju 215a²³ (v treh ali več zapisih),

- napačen podatek o času trajanja videoposnetka v podpolju 215a,
- napačna navedba kazala v polju 320,
- nepopolna navedba podatkov v polju 327,
- manjka del navedbe odgovornosti v podpolju 200f,
- manjka pojasnilo o vrsti odgovornosti v podpolju 200f,
- manjka navedba drugega kraja izida v ponovljivem podpolju 210a,
- manjka podatek o ilustracijah v podpolju 215c,
- manjkajo oglati oklepaji v podpolju 215h,
- manjka opomba o številu izvodov v polju 300,
- manjka opomba o viru naslova v polju 300.

Kadar se v zapisu podatki ne ujemajo, pogosto ni razvidno, v katerem polju oziroma podpolju je napaka (npr. različna oblika imena v podpolju 200f in v bloku 70X – brez predloge ne moremo vedeti, ali je ime napačno prepisano v polju 200, ali pa manjka variantna značnica oziroma je značnica napačna). Podatki o avtorstvu se v zapisu lahko ujemajo, na prvi pogled je značnica ustrezna, po pregledu vira pa ugotovimo, da je značnica napačno določena.

Seznamu nepravilnosti in pomanjkljivosti smo dodali še nekaj opozoril in priporočil, izpostavili bi naslednja:

- Pri katalogizaciji zloženek uporabimo masko M.
- Če ima publikacija le eno številko ISBN in jo je izdal le en založnik, pojasnilo v podpolju 010b ni potrebno.
- Pri monografskih publikacijah priporočamo dosleden vnos ustrezne kode v podpolju 100b (tudi v primeru uporabe kode »d«, ki v nasprotju z ostalimi kodami v podpolju 100b ni obvezna).
- Naslova rubrike (pri sestavnih delih) ne navajamo v podpolju 200e, lahko pa ga navedemo v splošni opombi v polju 300.
- Kadar je stvarni naslov sestavnega dela v več jezikih, besedilo pa le v enem jeziku, v polju 300 navedemo opombo o jeziku besedila²⁴.

5

17 Pri pregledu zapisov imamo na voljo le kopije tistih strani, ki so vir podatkov (predvsem ovoj, notranja naslovna stran in kolofon), podatke o fizičnem opisu ter podatke o spremnih besedilih (spremne besede, bibliografije, kazala, povzetki).

18 Primera za pravilno uporabo presledkov med znaki UDK: 352(497.4Rogaška Slatina) ali 929Rop N.

19 Korporacije uvrščamo v polje 601, oblikujemo jih po katalogizacijskih pravilih (kot v poljih 710, 711 in 712).

20 Stvarne značnice v poljih 600/609 in še posebno tematske značnice v polju 606 izbiramo po načelu najožjega in neposrednega vpisa.

21 UDK za književnost iz podpolja 675c je bil ponovljen v podpolju 675a, kar ni ravno smiselno, če ne dodamo še posebnega privesnega vrstilca za književno zvrst.

22 V več zapisih je izraz za leto okrajšan, kar ni v skladu s pravili.

23 V več zapisih manjka navedba manjšega števila začetnih strani, ki so označene z rimskimi številkami.

24 Opombo o jeziku besedila praviloma navajamo takrat, kadar je besedilo enote v več jezikih. Nekoliko drugačna praksa pri katalogizaciji sestavnih delov se je uveljavila zato, da bi uporabnika opozorili, da je besedilo sestavnega dela le v enem

- Dodatni vpis za variantni naslov na hrbtu knjige v zapisu z avtorsko značnico praviloma ni potreben (vrednost indikatorja v polju 516 je »0«).
- Kadar je v naslovu klicaj ali vprašaj, je priporočljiv vnos naslova brez ločila v polje 540.
- Dodatka k naslovu v podpolju 200e ne navajamo še v polju 540 (iskanje po naslovu je omogočeno tudi v podpolju 200e).
- Pri publikacijah brez notranje naslovne strani (nadomestilo naslovne strani je ovoj, na kar opozorimo z opombo *Ov. nasl.*) naslova, ki smo ga navedli v podpolju 200a, ne ponavljamo v polju 512.
- Pri strokovnih delih (neleposlovje) je priporočljiv vnos predmetnih oznak v poljih 600/609 in/ali polju 610.
- Priporočamo rabo polja 601 za korporativne predmetne značnice.
- Predmetnih oznak iz polj 600/609 ne ponavljamo v polju 610.
- V poljih 600/609 predmetnih oznak ne naštevamo.
- Otroškemu in/ali mladinskemu leposlovju dodajamo v podpolju 100e kode »b« do »e« glede na približno starost otrok in/ali mladostnikov, ki jim je dokument namenjen. Koda »a« je namenjena za otroško/mladinsko neleposlovje.
- Podpolje 675a omogoča rabo bolj podrobnih UDK vrstilcev in zato ni namenjeno navajanju najbolj splošnih oziroma najširših vrstilcev (UDK v podpolju 675a je praviloma bolj natančen oziroma bolj podroben od UDK-ja v podpolju 675c).

Večina normativnih zapisov je bila ustrezna, le v enem zapisu je bila napačno določena značnica (če avtor uporablja začetnice oziroma krajšave imena in izpisano obliko imena, ima pri določanju značnice prednost izpisana oblika). Kreator bibliografskega zapisa je normativni zapis izdelal sicer že pred nekaj leti, vendar bi moral značnico popraviti²⁵.

6

jeziku (marsikdo pričakuje, da je v enoti z naslovom v več jezikih tudi besedilo v več jezikih). Smiselno bi bilo, da navajanje tovrstne opombe poenotimo v zapisih za vse vrste gradiva.

- 25 Tudi v primeru, ko katalogizator prevzame zapis iz baze CONOR, ki je bil kreiran v drugi knjižnici, je dolžan neustrezno značnico popraviti (če zaradi manjkajočega pooblastila sam ne more popraviti značnice, mora na potrebno redakcijo opozoriti ali katalogizatorja s pooblastilom ali NUK ali IZUM).
- 26 Omenjene zahteve iz konceptualnega modela FRBR lahko upoštevamo le do tiste mere, ki jo omogočajo sedaj veljavna pravila.
- 27 Ali je zapis v zadostni meri v skladu s katalogizacijskimi pravili in pravili za vnos podatkov v formatu COMARC, je nekoliko subjektivna ocena. Za nekatere redaktorje kataloga je ustrezen le zapis brez napake, za druge pa je ustrezen tudi zapis z eno manjšo napako (npr. premalo natančna skupina UDK v podpolju 675c ali napačna raba dogovorjene okrajšave v polju 300 ali napačna raba velike/male začetnice, predpisane po ISBD, ipd.).
- 28 Anketi bomo za obširnejšo analizo kakovosti bibliografskih zapisov, ki smo jo že omenili, dopolnili, med anketirance bomo vključili večje število uporabnikov ter informatorjev v različnih vrstah knjižnic.
- 29 Večina ostalih anketirancev je raziskovalcev, drugi so zaposleni v knjižnici, vendar ne sodijo med strokovne delavce, nekaj anketirancev pa je bilo izbranih po naključju.

3 Ugotovitve ob pregledovanju nepravilnosti in pomanjkljivosti v naključno izbranih bibliografskih zapisih

Kot smo omenili že v uvodu, nas je pri pregledu nepravilnosti in pomanjkljivosti v zapisih zanimalo, ali so zapisi dejansko tako nekakovstni, kot kažejo statistični podatki, ali pa ocene zapisov oziroma kriteriji za ugotavljanje kakovosti zapisov niso ustrezni. Pri preverjanju ocen zapisov smo upoštevali dva kriterija, in sicer a) ali je zapis zadovoljiv glede na potrebe uporabnika (podatki v zapisu morajo uporabniku omogočiti, da najde, identificira, izbere in pridobi bibliografski vir, ki ga potrebuje)²⁶ in b) ali je zapis v zadostni meri v skladu s katalogizacijskimi pravili, ki veljajo v sistemu vzajemne katalogizacije, ter pravili za vnos podatkov v formatu COMARC²⁷.

Da bi lahko čim bolj objektivno ocenili ustreznost zapisov na podlagi uporabnikovih potreb in po potrebi spremenili kriterije za ocenjevanje zapisov, smo izvedli krajšo anketo²⁸ o navadah uporabnikov pri iskanju bibliografskih virov v OPAC-u. Želeli smo predvsem preveriti, katere podatke uporabljajo pri iskanju in identifikaciji vira (naslov, dodatek k naslovu, primarni avtor, sekundarni avtor, ključne besede, ime založnika, leto izida, naslov izvirnika itn.), da bi tako med drugim ugotovili, ali je različno točkovanje posameznih nepravilnosti ustrezno oziroma smiselno in ali nepravilnosti v zapisih, ki smo jih ocenili z večjo napako, onemogočajo ali močno otežujejo najdenje in identifikacijo vira. Na anketni vprašalnik v elektronski obliki je odgovorilo 15 aktivnih katalogizatorjev, 13 informatorjev, 9 informatorjev, ki so hkrati tudi katalogizatorji, ter 24 ostalih uporabnikov²⁹ (skupaj 61 anketirancev), zbiranje podatkov pa je potekalo od 4. do 16. maja 2012. Vsi anketiranci so pravzaprav uporabniki kataloga oziroma bibliografske baze, vendar bomo zaradi lažjega razumevanja pri nava-

janju rezultatov ankete izraz *uporabniki* uporabljali za anketirance, ki niso knjižničarji.

3.1 Ustreznost kakovosti posameznih bibliografskih zapisov glede na potrebe uporabnika (in informatorja)

Uporabnik kakovost bibliografskih zapisov ocenjuje drugače kot redaktor kataloga oziroma bibliografske baze. Bibliografski zapis mora vsebovati podatke, po katerih običajno išče, ter podatke, ki so mu v pomoč pri identifikaciji in izbiri bibliografskega vira, ki ga potrebuje. Iz rezultatov ankete je razvidno, da uporabniki pogosto iščejo bibliografski vir po naslednjih podatkih: naslov (92 %), primarni avtor (96 %), ključne besede (75 %), naslov izvirnika (46 %), leto izida (42 %), jezik besedila (38 %), naslov zbirke (29 %) itn. Rezultati so nekoliko drugačni pri vseh anketirancih skupaj (uporabniki, informatorji in katalogizatorji): naslov (95 %), primarni avtor (95 %), ključne besede (78 %), leto izida (72 %), jezik besedila (50 %), predmetne oznake (41 %), naslov izvirnika (34 %), naslov zbirke (34 %), ime založnika (33 %) itn.

Ko uporabniki najdejo vir, jih pri njegovi identifikaciji (v prikazu podatkov) zanima predvsem naslednje: naslov (100 %), primarni avtor (88 %), leto izida (75 %), jezik besedila (54 %), fizični opis (54 %), ključne besede (50 %), dodatek k naslovu (38 %), podatek o izdaji (29 %), podatki o založniku (25 %), naslov zbirke (25 %) itn. Podobni rezultati so pri vseh anketirancih (uporabniki, informatorji in katalogizatorji): naslov (100 %), primarni avtor (91 %), leto izida (88 %), jezik besedila (63 %), ključne besede (49 %), fizični opis (49 %), dodatek k naslovu (44 %), podatek o izdaji (42 %), podatki o založniku (40 %), predmetne oznake (33 %), naslov zbirke (30 %) itn.

Uporabniki s pomočjo teh podatkov po eni strani identificirajo in izberejo vir, ki ga potrebujejo, po drugi strani pa preverijo, ali dejansko želijo pridobiti vir oziroma dostop do vira (na odločitev glede pridobitve vira morda vpliva obseg vira, jezik besedila, vrsta gradiva ipd.).

3.1.1 Zapisi primerne kakovosti

Med 22 bibliografskimi zapisi »primerne kakovosti z manjšo napako« je bilo 9 zapisov z eno samo napako, ki je zanemarljiva: nepopolna navedba obsega v podpolju 215a, premalo podroben UDK v podpolju 675c, napačna vrednost indikatorja v polju 225, napačna koda v podpolju 100b, manjkajoča koda za jezik povzetka v podpolju 101d in neustrezna koda v podpolju 001h. Tudi v 5 bibliografskih zapisih z dvema napakama so bile le nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti, ki jih uporabnik v prikazu podatkov v OPAC-u ne opazi in ne vplivajo na iskanje: nepopoln prepis navedbe odgovornosti v podpolju 200f, neustrezno oblikovan podatek o številu strani pri zloženki, neustrezna opomba o navedbi kazala, premalo podroben UDK v podpolju 675c, neustrezen UDK v podpoljih 675a in 675c³⁰, manjkajoča koda v podpolju 105g, napačna oznaka za letnik v podpolju 215i ter napačna uporaba malih/velikih začetnic, predpisanih po ISBD, v podpoljih 215a in 215c. V 4 bibliografskih zapisih z napakami, ki so ovrednotene s tremi točkami, so bile naslednje nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti: napačna vrednost indikatorja v polju 101, napačna oznaka za letnik v podpolju 215i, napačna uporaba malih/velikih začetnic (predpisanih po ISBD) v podpolju 215c, napačna navedba oznake za zvezek v podpolju 215h, napačna navedba izraza za izdajo v polju 205, napaka pri navedbi UDK v podpolju 675a (med znaki UDK je bil en presledek odveč), premalo podroben UDK v podpolju 675c, neustrezen UDK v podpolju 675a, neustrezna struktura predmetnih oznak v bloku 6XX ter napačna navedba podrejenega naslova zbirke v podpolju 225i (navedba podrejenega naslova ni predstavljala težav za iskanje, prav tako navedba ni bila moteča v prikazu podatkov)³¹.

Glede na podatke, po katerih uporabnik običajno išče, in glede na podatke, ki jih preveri v prikazu, lahko sklepamo, da je bilo vseh 18 zapisov z napakami, ovrednotenimi z 1, 2 ali 3 točkami, ustreznih. Večina nepravilnosti je bila pri navedbi podatkov, ki niso indeksirani, po UDK pa večina anketirancev ne išče (tako iščejo le 3 anketiranci oziroma 5 % vseh)³². Podatki o fizičnem opisu so bili ustrezni tudi v zapisu z nepopolno

30 Zaradi sprememb in dopolnitev UDK vrstilcev v šifrantu podpolja 675c je bila skupina UDK ukinjena in jo je nadomestila nova, novejša UDK vrstilce uporabljamo tudi v podpolju 675a.

31 V tem primeru ne gre za pomembnejši podrejeni naslov, ampak le za podatek o stopnji zahtevnosti (Niveau 2).

32 S kakovostjo zapisov bi bili morda nekoliko manj zadovoljni informatorji v splošnih knjižnicah. Večina informatorjev, ki so sodelovali v anketi, je bila iz NUK-a, zanimivi bi bili tudi podatki o uporabi UDK v visokošolskih knjižnicah. Glede na to, da gre pri večini omenjenih primerov za nepopoln in ne napačen UDK, lahko zapise uvrstimo med tiste, ki so ustrezni.

navedbo obsega v podpolju 215a (manjkajoče manjše število začetnih strani, označenih z rimsko številko, za uporabnika gotovo ni pomembno)³³. Večine uporabnikov ne zanima, ali sta v publikaciji dve kazali ali eno (v prikazu v OPAC-u podatek o kazalih preverjajo 4 % anketirancev), verjetno nikogar ne zanima, kako se po katalogizacijskih pravilih okrajša oznaka za letnik, kako se zapiše izraz za izdajo, kako se uporablja mala/velika začetnica po ISBD ipd. Podatki v omenjenih zapisih so torej omogočali, da uporabnik najde, identificira in izbere bibliografski vir brez težav, tudi v prikazu podatkov ni bilo očitnih nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti.

Od 4 bibliografskih zapisov z napakami, ki so bile ovrednotene s štirimi ali petimi točkami, sta bila dva kreirana v visokošolskih knjižnicah, dva pa v splošnih knjižnicah. V prvem zapisu (monografska publikacija) sta bili dve zatipkani besedi (kraj izida ter izraz za bibliografijo), manjkali so znaki NSB/NSE v podpolju 200e in navedba drugega kraja izida v ponovljivem podpolju 210a. V drugem zapisu (monografska publikacija) je bil poleg pravopisnih napak vrstni red podpolj v polju 200³⁴ napačen, ime v polju 314 je bilo zatipkano. V tretjem zapisu (monografska publikacija) je manjkala opomba o vsebini v polju 327, prikrita dela različnih avtorjev so bila v nasprotju s pravili vnesena v eno polje 423 in prvi indikator v polju 702 je bil napačen (manjkal je dodatni vpis za urednika). V četrtem zapisu (zvočni posnetek) sta poleg pravopisnih napak manjkali dve kodi v polju s kodiranimi podatki, ime v podpolju 200g je bilo napačno prepisano, odgovornosti v dveh podpoljih 200g bi morali biti navedeni v enem podpolju, v bloku 6XX pa so bile sprejete predmetna oznake vnesene v napačno podpolje.

8

Nekatere nepravilnosti in pomanjkljivosti, ovrednotene s 4 ali 5 točkami, so bile posledica površnosti, nekatere pa verjetno posledica neko-

liko slabšega poznavanja katalogizacijskih pravil³⁵. Uporabnik bi našel bibliografski vir brez težav, v prikazu podatkov v OPAC-u je bilo v 3 zapisih nekaj očitnih napak (predvsem zatipkane besede in pravopisne napake), v enem zapisu pa je manjkal podatek o vsebini³⁶. Glede na rezultate ankete uporabniki pri iskanju vira redko uporabijo kraj in ime založnika (8 % oziroma 17 %), za informatorje pa sta podatka bolj zanimiva: bibliografski vir išče po imenu založnika 18 % informatorjev in kar 56 % informatorjev, ki so tudi katalogizatorji, kraj izida pa pri iskanju vira uporablja 27 % informatorjev in 33 % informatorjev, ki so tudi katalogizatorji³⁷. Pri identifikaciji in izbiri bibliografskega vira je za anketirance pomemben predvsem podatek o primarnem avtorju oziroma primarnih avtorjih, 26 % pa jih preveri tudi podatke o sekundarnih avtorjih (23 % katalogizatorjev, 36 % informatorjev, 33 % informatorjev, ki so tudi katalogizatorji, in 21 % uporabnikov). Zatipkano ime kraja založnika in manjkajoča navedba drugega založnika torej za uporabnika ne bi oteževala iskanja, napačen prepis imena sekundarne odgovornosti v podpolju 200g in zatipkano ime v opombi v polju 314 pa ne bi oteževala identifikacije bibliografskega vira. Vsi zapisi so bili za potrebe uporabnika primerni oziroma zadovoljivi, podatki so omogočali najdenje, identifikacijo in izbiro bibliografskega vira. V zapisu za zbirko kratke proze je bilo iskanje po posameznih naslovih sicer omogočeno (naslovi so bili vneseni v polje 423), v OPAC-u pa so podatki o vsebini vidni le v prikazu COMARC, ki ga večina uporabnikov ne pregleduje. Rezultati ankete so pokazali, da uporabniki bibliografske podatke najpogosteje pregledujejo v kratkem in polnem prikazu (65 % oziroma 52 %).

3.1.2 Zapisi z večjo napako

Med 12 bibliografskimi zapisi, ocenjenimi z večjo napako, je 9 zapisov vsebovalo eno ali več velikih napak, ovrednotenih s 3 točkami, 8 jih je

33 Glede na odgovore v anketi podatke o fizičnem opisu v prikazu v OPAC-u pregleda 28 anketirancev (49 %), od tega 3 katalogizatorji (23 %), 5 informatorjev (56 %), 7 informatorjev z dovoljenjem za vzajemno katalogizacijo (64 %) in 13 uporabnikov (54 %).

34 Vrstni red podpolj ni bil moteč, navedba odgovornosti je sledila naslovom (200aedf namesto 200aedef).

35 Pri nekaterih napakah na prvi pogled ni očitno, ali so posledica površnosti ali pa slabšega poznavanja katalogizacijskih pravil oziroma formata COMARC (npr. katalogizator drugega založnika ne navede zato, ker ga prezre, ali pa zato, ker ne ve, da navedba prvega založnika ne zadostuje – navedba drugega ali tretjega založnika manjka v zapisih predvsem takrat, kadar je prvi založnik grafično bolj poudarjen od ostalih).

36 V zapisu za monografsko publikacijo je opomba o vsebini obvezna le, če so posamezni naslovi navedeni na naslovni strani (obvezni so tudi dodatni analitični vpisi). V omenjenem zapisu so posamezni naslovi in avtorji navedeni le v polju 423, kar za iskanje po posameznih naslovih zadostuje, vnos podatkov pa ni v skladu z navodilom, da se podatki v poljih 327 in 423 ujemajo (v polju 327 navedemo vsebino publikacije, posamezne naslove in imena avtorjev pa zaradi možnosti iskanja navedemo še v polju 423).

37 Zanimivo bi bilo ugotoviti, ali uporabnike oziroma informatorje pri iskanju zanimajo le slovenski založniki, ali pa tudi tuji založniki.

vsebovalo še manjše nepravilnosti in pomanjkljivosti.

Dva zapisa sta bila duplikata³⁸, oba zapisa, eden za monografsko publikacijo in eden za slikovno gradivo (koledar), sta bila kreirana v visokošolski knjižnici. Za vsak bibliografski vir bi moral v vzajemnem katalogu praviloma obstajati en zapis, ki naj bi ga uporabnik takoj oziroma čim prej našel in identificiral. Kadar za isti vir obstajata dva zapisa in je to očitno na prvi pogled, uporabnik pri identifikaciji vira nima večjih težav (identifikacija vira je težja, če je vir v dveh zapisih obdelan na različni način in je potrebno preveriti, kakšna je razlika med viroma, oziroma kateri je tisti vir, ki ga uporabnik išče). Iz ankete je razvidno, da uporabniki enako pogosto uporabljajo lokalno in vzajemno bibliografsko bazo podatkov (88 % oziroma 85 %); uporabniki, ki najprej preverijo lokalni katalog, pri iskanju in identifikaciji nimajo težav, ker je zapis le eden³⁹. Za urednika je duplikat lahko večja napaka, za uporabnika pa verjetno ni usodna.

V zapisu za koledar je bila napaka pri navedbi naslova (katalogizator je v podpolje 200a vnesel le grafično izpostavljen del naslova, ki je bil od dodatka k naslovu ločen z letnico), dodatek k naslovu v podpolju 200e je bil v genitivu, kar ni v skladu niti s katalogizacijskimi pravili niti s sintakso. Iskanje po naslovu ni bilo oteženo, saj bi skoraj gotovo vsak uporabnik pri iskanju uporabil grafično poudarjen del naslova, v prikazu podatkov pa je bil izpis naslova in dodatka k naslovu zaradi ločil po ISBD ter zaradi podatka o splošni oznaki gradiva neustrezen. Za uporabnika bi bilo moteče tudi dejstvo, da je v drugem zapisu za isti vir značnica stvarna, kot edina odgovornost je naveden podatek o fotografu, v zapisu, ki je bil duplikat, pa je bil kot glavni avtor naveden oblikovalec⁴⁰. V obeh zapisih za zbornik so bili podatki enaki, uporabnik bi lahko dokaj hitro ugotovil, da gre za isti bibliografski vir, torej pri identifikaciji vira ne bi imel večjih težav.

Eden od zapisov za sestavne dele (kreiran v visokošolski knjižnici) je bil vezan na napačen nadrejeni zapis, ali pa bi moral biti kreiran v skladu s pravili za katalogizacijo elektronskih virov⁴¹, značnica v enem od pripadajočih normativnih zapisov je bila napačno izbrana. Z urednikovega vidika zapis torej ni bil ustrezen, uporabnik in informator pa pri iskanju in identifikaciji bibliografskega vira ne bi imela večjih težav⁴². V zapisu za sestavni del sicer ni bilo podatka o tem, da gre za elektronski vir, uporabnik pa bi v prikazu v OPAC-u iz povezave takoj razbral, da je sestavni del v elektronski obliki. Značnica ni bila izbrana v skladu s katalogizacijskimi pravili, ker pa je bila v zapisu tudi ustrezna kazalka, bi uporabnik bibliografski vir našel tudi po obliki imena avtorja, ki je v viru.

V enem od zapisov za monografske publikacije (zapis za diplomsko nalogo, kreiran v šolski knjižnici) je bila zatipkana četrta beseda v naslovu, sicer pa je bil zapis ustrezen in omogočal identifikacijo bibliografskega vira. Uredniki menimo, da nenatančen prepis naslova sodi med večje napake (še posebej napake v prvih 5 besedah), saj je iskanje po naslovu oteženo, ker pa predpostavljamo, da uporabnik pri iskanju naslov krajša (se pravi išče po prvih besedah) oziroma išče tudi po drugih podatkih, je publikacija zelo verjetno najdljiva. Našo predpostavko potrjujejo tudi rezultati ankete: vsi anketiranci, ki začnejo iskanje bibliografskega vira po enem podatku, v primeru negativne poizvedbe iskanje ponovijo z drugimi podatki (100 %); če anketiranci iščejo bibliografski vir po celotnem naslovu in vira ne najdejo, poizvedbo po naslovu krajšajo (le en anketiranec je odgovoril, da v takem primeru opusti iskanje po naslovu). Rezultati ankete so pokazali, da 44 % anketirancev najpogosteje išče po prvih petih besedah v naslovu⁴³, po posameznih besedah v naslovu jih išče 35 %, 21 % pa jih išče po celotnem naslovu.

Pri iskanju in identifikaciji sestavnega dela iz zbornika slovenskih pesnikov⁴⁴ uporabnik ne bi imel težav (v prikazu v OPAC-u so podatki za

38 Zapisov, ki so duplikati, ne pregledujemo (kreiranje duplikata je ovrednoteno kot velika napaka).

39 V tem primeru bi bilo zanimivo vedeti, ali uporabnik išče najprej v lokalnem, potem pa še v vzajemnem katalogu, ali obratno.

40 Praksa pri določanju avtorstva je pri koledarjih različna, potrebna bo obravnava vprašanja v Komisiji za katalogizacijo.

41 Zapis za sestavni del v tiskani obliki je bil povezan z zapisom za zbornik v elektronski obliki.

42 Predpostavljamo, da večina uporabnikov pri iskanju strokovnih besedil izbora zapisov ne omeji na računalniške CD-je in DVD-je.

43 V anketi so bili glede načina iskanja po naslovu trije možni odgovori (po celotnem naslovu, po prvih petih besedah v naslovu in po posameznih besedah v naslovu). Drugi odgovor v bistvu pomeni, da anketiranci pri iskanju ne uporabijo več kot 5 besed (lahko jih uporabijo tudi manj).

44 Zapis je bil kreiran v visokošolski knjižnici.

uporabnika ustrezni, moteče je le napačno ločilo pred enim od vzporednih naslovov), katalogizator pa je bil pri svojem delu površen: vnos enega od vzporednih naslovov v napačno podpolje, manjkajoči znaki NSB/NSE, napačna uporaba malih/velikih začetnic (predpisanih po ISBD) v podpolju 215h, napačna raba predpisane okrajšave v opombi v polju 300⁴⁵.

V zapisu za poročilo o delu korporacije⁴⁶, predstavljeno na njenem Občnem zboru⁴⁷, je bila poleg manjše napake pri navedbi leta izida v podpolju 210d (letnica je bila pravilna, manjkali so oglati oklepaji) napačno določena značnica. V zapisu za gradivo za sejo občinskega sveta⁴⁸ je bil dodatek k naslovu neustrezen⁴⁹, navedba založnika je bila pomanjkljiva, manjkala je opomba o viru naslova v polju 300, manjša napaka je bila tudi pri navedbi UDK vrstilca v podpolju 675a (presledek med znaki UDK je bil odveč). Lahko rečemo, da sta bila oba zapisa za uporabnika zadovoljiva, tudi zapis z napačno korporativno značnico, saj take značnice pri iskanju ne bi uporabil nihče (še katalogizatorji bi iskali le po imenu korporacije, se pravi po prvem delu korporativne značnice, in marsikateri med njimi bi imel tudi težave pri njenem oblikovanju), podatki v obeh zapisih pa omogočajo identifikacijo vira.

Za uporabnika in informatorja bi bili verjetno najmanj ustrezni bibliografski zapisi z večjim številom napak (3 zapisi za neknjižno gradivo so bili kreirani v splošnih knjižnicah, 2 zapisa za monografske publikacije pa v visokošolskih knjižnicah), na prvi pogled je bilo očitno, da so jih kreirali katalogizatorji, ki pri svojem delu niso dovolj natančni, poleg tega pa njihovo poznavanje katalogizacijskih pravil in formata COMARC ni zadovoljivo (v zapisih je bilo 6 ali več napak,

ovrednotenih z 1, 2 ali 3 točkami). Daleč največ nepravilnosti in pomanjkljivosti je bilo v zapisu za konferenčni zbornik, ki sicer sodi med nekoliko težje primere⁵⁰, vendar to ne more biti opravičilo za številne napake: napačna korporativna značnica v polju 710, napačna navedba naslova, dodatka k naslovu in odgovornosti ter napačen indikator v polju 200, napačna letnica izida v podpolju 210d, manjkajoči podatki o ilustracijah v podpolju 215c, manjkajoča in napačno oblikovana opomba v bloku 3XX itn.⁵¹ Prikaz podatkov v OPAC-u je neprimeren, zlasti moteča je napačna letnica izida⁵² (rezultati ankete so pokazali, da 88 % vseh anketirancev v prikazu podatkov preveri leto izida). Takih zapisov v katalogu ne bi smelo biti, čeprav bi uporabniki publikacijo v OPAC-u prej ali slej našli oziroma iz prikaza podatkov delo uspeli identificirati.

Podatki v nadaljnjih 4 bibliografskih zapisih z večjim številom napak bi uporabniku omogočili identifikacijo in izbiro bibliografskega vira, v prikazu podatkov so bile očitne nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki so bile bolj ali manj moteče, na iskanje vira pa večina napak ne bi vplivala. V zapisu za zbirko poezij je bilo večje število napak: napaka v prepisu naslova in dodatka k naslovu v polju 200 (okroglih oklepajev pri prepisu dodatka k naslovu ne izpustimo), nepopoln podatek o obsegu v podpolju 215a, napačno oblikovana obvezna opomba v polju 300, v podpolju 675a je manjkal posebni privesni vrstilec za književno zvrst. Uporabnik pri identifikaciji in izbiri bibliografskega vira ne bi imel težav, iskanje po naslovu bi bilo nekoliko daljše le v primeru, če bi uporabnik vedel, da veznik v naslovu ni izpisan, ampak ga nadomešča znak &⁵³ (večina uporabnikov pri iskanju verjetno najprej uporabi izpisano besedo). Podatki v prikazu v OPAC-u bi bili za uporabnika ustrezni, le opombe v polju

10

45 Zapis je bil kreiran v skladu z lokalno prakso knjižnice, ki jo bo potrebno uskladiti s prakso v drugih knjižnicah, predvsem pa s standardom ISBD.

46 Zapis je bil kreiran v visokošolski knjižnici.

47 Za poročilo na 10 straneh, natipkano in verjetno razmnoženo s ciklostilom pred 25 leti, med uporabniki skoraj gotovo ni (in ne bo) posebnega zanimanja.

48 Zapis je bil kreiran v splošni knjižnici.

49 V podpolju 200e je bil naveden podatek o tem, kje in kdaj je bila seja, vendar ta podatek sodi v opombo v polju 300 (podatek v publikaciji ni bil niti v viru podatkov niti v obliki, ki jo zapisal katalogizator).

50 Med 50 zapisi je bilo 6 nekoliko težjih publikacij oziroma enot, v 5 zapisih je bilo večje število napak oziroma napačno oblikovana korporativna značnica, en zapis pa je bil duplikat.

51 Zapis je kreiral katalogizator v visokošolski knjižnici, ki se je po odvzeti licenci zaradi premajhnega števila kreiranih oziroma redigiranih zapisov udeležil preizkusa znanja ter bil neuspešen. V tem primeru pravzaprav ni pomembno, ali je bil odvzem licence upravičen ali ne (z odvzemom licence zaradi premajhnega števila kreiranih oziroma redigiranih zapisov se nas večina ni strinjala), pomembno je dejstvo, da katalogizator za obdelavo gradiva nima potrebnega znanja in bi se moral udeležiti dodatnega izobraževanja.

52 Iskanje po letnici izida je bilo možno (v podpolju 100c je bila navedba leta izida pravilna), v prikazu podatkov pa je bila letnica druga (podatek iz podpolja 210d).

53 Kadar je v naslovu publikacije znak za veznik (&), ga prepisemo, naslov z izpisanim veznikom pa zaradi možnosti iskanja vnesemo v polje 540. Če uporabniki pri iskanju po naslovu uporabijo znak za veznik in je poizvedba negativna, jih vsaj večina verjetno poskusi poiskati bibliografski vir še na drug način, se pravi z izpisanim veznikom.

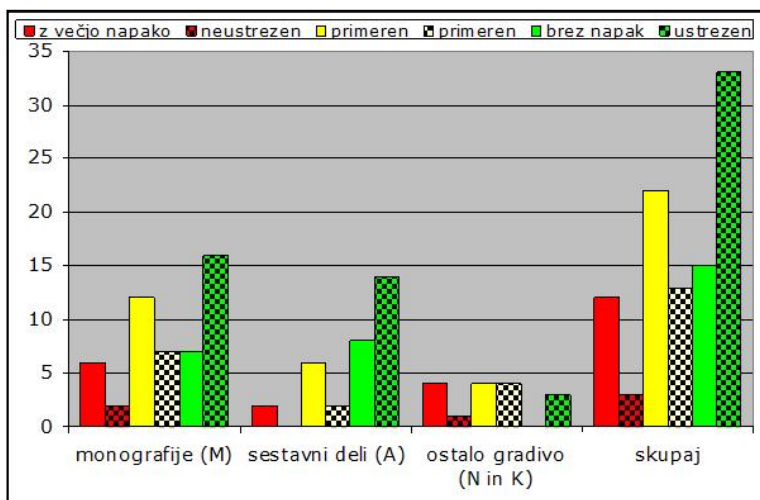
300 ne bi razumel (če bi jo sploh opazil). V enem od zapisov za videoposnetek je bila največja napaka neustrezna določitev primarnega avtorja, ki pa za uporabnika ne bi bila moteča, saj je pevec dejansko veliko prispeval k organizaciji festivala in tudi aktivno sodeloval na njem, ostale nepravilnosti niso vplivale na iskanje in prikaz podatkov v OPAC-u. V drugem zapisu za videoposnetek je bila napaka pri prepisu imena avtorja glasbe v podpolju 200f, v polju 200 je bil napačen vrstni red podpolj (neustrezen tudi v prikazu v OPAC-u)⁵⁴ ter še nekaj drugih manjših nepravilnosti. Zapis za garnituro oziroma igračo je bil za redaktorja neustrezen, uporabnik pa bi igračo brez težav našel, v prikazu podatkov v OPAC-u bi ga verjetno zmotila le mala začetnica v navedbi vzporednega naslova.

3.2 Povzetek ugotovitev ob pregledovanju nepravilnosti in pomanjkljivosti v posameznih zapisih

Podatki v večini naključno izbranih zapisov so omogočali najdenje, identifikacijo in izbor bibliografskega vira ter primeren prikaz v OPAC-u⁵⁵, na osnovi rezultatov ankete ter preverjanju posameznih primerov pri kolegih in naključnih uporabnikih knjižnice pa lahko zaključimo, da so bili neprimerni predvsem 3 zapisi: zapis za konferenčni zbornik z velikim številom napak (vključno z napačno letnico izida), zapis z zatipkano besedo v naslovu (zapis je težje najdljiv, poleg tega pa uporabnike motijo napake v naslovu) in

zapis za koledar (naslov in dodatek k naslovu sta slovnično povezana, zapis je bil duplikat). Ostalih 9 zapisov z večjo napako je bilo z vidika uporabnika zadovoljivih⁵⁶.

Redaktorji se zavedamo, da je nekatere publikacije oziroma enote težko katalogizirati (težave so pogoste zlasti pri neknjižnem gradivu, pri monografskih publikacijah so na ovojju večkrat podatki, ki služijo reklamnim namenom in jih je težko strukturirati ipd.). V primeru, ko podatek ni naveden v nasprotju s katalogizacijskimi pravili, zapišemo opozorilo in svetujemo najprimernejšo rešitev. Zavedamo se tudi, da se katalogizator lahko kdaj zmoti, večina redaktorjev je mnenja, da je zapis z eno manjšo napako še

Slika 1: Primerjava kakovosti zapisov glede na rezultate ocenjevanja in ustreznost z vidika potreb uporabnikov (in informatorjev)

Preglednica 2: Ustreznost naključno izbranih zapisov glede na potrebe uporabnikov (in informatorjev)

	zapisi za monografije (M)	zapisi za sestavne dele (A)	zapisi za ostalo gradivo (N in K)	skupaj
visokošolske knjižnice	1 neustrezen, 5 primernih, 5 ustreznih	0 neustreznih, 2 primerna, 7 ustreznih	1 neustrezen, 0 primernih, 0 ustreznih	2 neustrezna, 7 primernih, 12 ustreznih
specialne knjižnice	0 neustreznih, 0 primernih, 5 ustreznih	0 neustreznih, 0 primernih, 2 ustreznih	0 neustreznih, 0 primernih, 1 ustrezen	0 neustreznih, 0 primernih, 8 ustreznih
splošne knjižnice	0 neustreznih, 2 primerna, 5 ustreznih	0 neustreznih, 0 primernih, 4 ustreznih	0 neustreznih, 4 primerni, 1 ustrezen	0 neustreznih, 6 primernih, 10 ustreznih
šolske knjižnice	1 neustrezen, 0 primernih, 1 ustrezen	0 neustreznih, 0 primernih, 1 ustrezen	0 neustreznih, 0 primernih, 1 ustrezen	1 neustrezen, 0 primernih, 3 ustreznih
skupaj	2 neustrezna, 7 primernih, 16 ustreznih	0 neustreznih, 2 primerna, 14 ustreznih	1 neustrezen, 4 primerni, 3 ustreznih	3 neustreznih, 13 primernih, 33 ustreznih

⁵⁴ Naslovu videoposnetka, splošni oznaki gradiva in navedbi avtorjev je sledil podatek o sezoni (podatek o sezoni navedemo kot dodatek k naslovu pred navedbami odgovornosti).

⁵⁵ Pri ocenjevanju zapisov moramo upoštevati tudi, ali podatki (predvsem v poljih za kodirane podatke) zadostujejo za izdelavo različnih izpisov, statistik ipd. v knjižnici. V prispevku se s tem nismo posebej ukvarjali, menimo pa, da je bila večina kodiranih podatkov ustrezna tudi za potrebe knjižnic.

⁵⁶ Zapis za sestavni del, ki je bil povezan z zapisom za zbornik v elektronski obliki, sicer ni bil kreiran v skladu s pravili za katalogizacijo elektronskih virov, vendar predpostavljamo, da večina uporabnikov pri iskanju strokovnih besedil izbora zapisov ne omeji na računalniške CD-je in DVD-je.

vedno ustrezen (za uporabnika so lahko ustrezni tudi zapisi z 2 ali 3 napakami). Med 22 zapisi primerne kakovosti z manjšo napako jih je bilo 18 za uporabnika ustreznih (9 zapisov z eno napako, 5 zapisov z dvema napakama in 4 zapisi z napakami, skupaj ovrednotenimi s 3 točkami), 4 zapisi pa so bili primerni.

3.3 Priprava novih kriterijev za ocenjevanje zapisov

Na podlagi zgoraj navedenih ugotovitev pri pregledu nepravilnosti in pomanjkljivosti v zapisih bi bilo smiselno spremeniti določene kriterije pri vrednotenju posameznih napak ali pa jih opredeliti na novo. Nekateri uredniki že dlje časa opozarjamo, da kriteriji za ocenjevanje zapisov niso več ustrezni. V prvih letih preverjanja kakovosti zapisov so nam bili v pomoč, kasneje pa se je izkazalo, da nam ocenjevanje vzame preveč časa (seznam napak smo sproti dopolnjevali in postal je preobsežen), razmerje med napakami, ovrednotenimi z 1, 2 ali 3 točkami, pa se je nekoliko porušilo. Glede na rezultate ankete v NUK-u pripravljamo nove kriterije, pri tem pa imamo več možnosti. Ena od njih je ta, da ponovno preverimo napake, ovrednotene z 1, 2 ali 3 točkami, in pri določitvi števila točk upoštevamo tudi način iskanja in možnost identifikacije bibliografskega vira v OPAC-u. Glede na rezultate ankete bi bilo smotno, da napak za 3 točke posebej ne izpostavljamo (se pravi večja napaka, ovrednotena s 3 točkami, ne pomeni takoj večje napake pri oceni zapisa, ampak se večje napake seštevajo z manjšimi – zapis z večjo napako je zapis, ki vsebuje napake, ovrednotene z 1, 2 ali 3 točkami, katerih seštevek znaša 6 točk ali več). Edini napaki, ki bi ju lahko posebej izpostavili, sta napaka v naslovu (oziroma v prvih besedah naslova) in napaka pri navedbi imena primarnega avtorja (uporabnik bi moral imeti možnost najdenja bibliografskega vira po naslovu in primarnem avtorju). Razmislili bi lahko tudi o tem, ali morda ne zadostuje vrednotenje napak z 1 ali 2 točkama, ter ali seštevek 6 točk res pomeni, da je zapis neprimeren oziroma neustrezen.

Ena od dilem pri določanju kriterijev za ocenjevanje zapisov oziroma pri določanju točk za različne vrste napak je tudi ta, da ne moremo določiti, kako velika je pravzaprav posamezna napaka znotraj enega elementa v bibliografskem opi-

su (oziroma pri navedbi podatka v enem podpolju v formatu COMARC). Glede na rezultate ankete je npr. pri identifikaciji vira navedba leta izida zanimiva za 88 % anketirancev, torej je za uporabnika pomembno, da je leto izida v podpolju 210d pravilno, gotovo pa zanj ni pomembno, ali je letnica v oglatem oklepaju. Je torej napačna letnica izida večja napaka kot manjkajoči oglati oklepaji? Za katalogizatorja je oboje napaka (raba oglatih oklepajev ima svoj pomen in je predpisana po standardu ISBD), za uporabnika pa prav gotovo ne. Podobnih primerov je veliko, npr. navedba podatka o izdaji (uporabniku je vseeno, če je izraz za izdajo okrajšan ali ne) ali navedba obsega v podpolju 215a (če so npr. na začetku publikacije 3 strani označene z rimsko številko, se uporabniku navajanje le-teh verjetno ne zdi potrebno).

Mnogi katalogizatorji se ne strinjajo z izrazi za različne ocene (ustrezna kakovost, primerna kakovost z manjšo napako, večja napaka), ocene so po njihovem mnenju pravzaprav nepotrebne in spominjajo na šolske klopi. Raven kakovosti zapisov bi morda lahko drugače poimenovali, npr. ustrezen zapis, primeren zapis, neustrezen zapis (izraz »ocena« je odveč).

Za pripravo novih kriterijev za ocenjevanje kakovosti zapisov obstajajo seveda še druge možnosti, ki jih je potrebno pretehtati in se odločiti za najustreznejšo, upoštevati pa moramo tako spoštovanje veljavnih pravil kot tudi način iskanja uporabnikov v OPAC-u ter možnost identifikacije in izbire bibliografskega vira.

3.4 Preverjanje odpravljanja napak v bibliografskih zapisih

Redaktorji pričakujemo, da katalogizator po prejemu obvestila nepravilnosti v zapisih odpravi, in praviloma ne preverjamo, ali so zapisi popravljeni⁵⁷. Ko smo slučajno naleteli na zapis z večjo napako, ki ga katalogizator v štirih mesecih ni uspel popraviti, smo se odločili, da bomo ponovno preverili vse zapise, v katerih smo odkrili manjše ali večje nepravilnosti. Izkazalo se je, da skoraj polovica katalogizatorjev (16 od 34) po prejemu seznama napak zapisov ni popravila⁵⁸, in sicer v 6 zapisih, ocenjenih z večjo napako (3 zapisi v splošnih knjižnicah, 2 zapisa v visokošolskih knjižnicah in 1 zapis v šolski knjižnici), in 10 zapisih primerne kakovosti z

⁵⁷ Preverjanje o odpravi napak sodi v šolske klopi, od odrasle osebe, ki naj bi svoje delo čim bolj odgovorno opravljala, ne bi pričakovali, da se za obvestilo o neustreznosti zapisov ne zmeni.

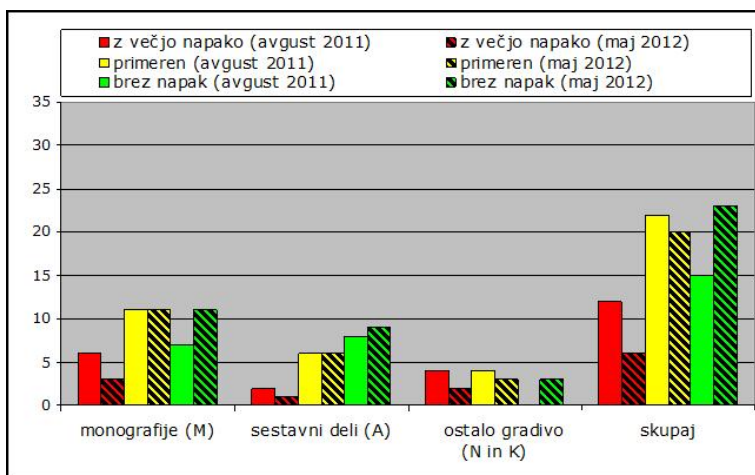
⁵⁸ Preverjanje odprave nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti v zapisih je potekalo 19. maja 2012.

manjšo napako (3 zapisi v splošnih knjižnicah, 2 zapisa v visokošolskih knjižnicah in 5 zapisov v specialnih knjižnicah). Dopuščamo možnost, da kdo od katalogizatorjev ni imel možnosti popraviti zapisa (daljša bolniška odsotnost, porodniški dopust, prekinitev delovnega razmerja itn.), v primeru večjih napak pa bi pričakovali, da za odpravo nepravilnosti v zapisih poskrbi vodja knjižnice⁵⁹.

Katalogizatorji, ki so se lotili popravljanja zapisov, so bili pri svojem delu različno uspešni: 11 jih je odpravilo vse nepravilnosti, v 7 zapisih pa je nekaj nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti ostalo. V enem od zapisov za monografsko publikacijo še vedno manjka navedba drugega kraja izida v ponovljivem podpolju 210a (katalogizator je popravil le napake, pri katerih ni bilo potrebno preveriti vira samega), v drugem pa opomba o variantnem naslovu na hrbtu knjige še vedno ni ustrezna (katalogizator je ostale napake ustrezno popravil ter dopolnil tudi podatek v podpolju 215a, za kar je moral poiskati publikacijo). V zapisu za garnituro je še vedno napaka pri prepisu dodatkov k naslovu v podpoljih 200e ter napaka pri navedbi leta izida v podpolju 210d in v polju 100. V treh zapisih za sestavni del je UDK vrstilec še vedno premalo podroben oziroma neustrezen, v podpolju 215i pa je ostala napačna navedba letnika. Na svoj način se je popravljanja napak lotil katalogizator iz ene od splošnih knjižnic: zapis za zloženko, ki je bil kreiran v napačni maski (v maski N namesto

v maski M), je nadomestil z zapisom za videoposnetek, za zloženko pa je kreiral nov zapis⁶⁰. V zapisu za zloženko je še vedno napačna navedba strani v podpolju 215a, tudi zapis za videoposnetek ni brez napak.

Razlog za nedosledno odpravo nepravilnosti je lahko nestrinjanje z urednikom, nezadostno poznavanje katalogizacijskih pravil (uredniki v oceni praviloma opozorimo na napako, če je potrebno, dodamo tudi pojasnilo, kako se nepravilnost odpravi), nekaterim katalogizatorjem pa je preverjanje bibliografskega vira očitno odveč. Pri odpravljanju nepravilnosti se lahko katalogizatorji obrnejo na urednika ali pa poiščejo pomoč pri kolegih. Glede na to, da je v zapisih ostalo kar nekaj nepravilnosti, bi bilo morda priporočljivo, da v seznam napak vključimo še razlago, kako se napako odpravi (kadar zapis pregleduje-

Slika 2: Primerjava kakovosti zapisov po prvem ocenjevanju (avgust 2011) in po ponovnem preverjanju (maj 2012)

Preglednica 3: Rezultati ponovnega preverjanja zapisov (maj 2012)

	zapisi za monografije (M)	zapisi za sestavne dele (A)	zapisi za ostalo gradivo (N in K)	skupaj
visokošolske knjižnice	1 z večjo napako, 5 primernih, 5 brez napak	1 z večjo napako, 3 primerni, 5 brez napak	0 z večjo napako, 0 primernih, 1 brez napak	2 z večjo napako, 8 primernih, 11 brez napak
specialne knjižnice	0 z večjo napako, 3 primerni, 2 brez napak	0 z večjo napako, 1 primeren, 1 brez napak	0 z večjo napako, 1 primeren, 0 brez napak	0 z večjo napako, 5 primernih, 3 brez napak
splošne knjižnice	1 z večjo napako, 3 primerni, 3 brez napak	0 z večjo napako, 2 primerna, 2 brez napak	2 z večjo napako, 2 primerna, 1 brez napak	3 z večjo napako, 7 primernih, 6 brez napak
šolske knjižnice	1 z večjo napako, 0 primernih, 1 brez napak	0 z večjo napako, 0 primernih, 1 brez napak	0 z večjo napako, 0 primernih, 1 brez napak	1 z večjo napako, 0 primernih, 3 brez napak
skupaj	3 z večjo napako, 11 primernih, 11 brez napak	1 z večjo napako, 6 primernih, 9 brez napak	2 z večjo napako, 3 primerni, 3 brez napak	6 z večjo napako, 20 primernih, 23 brez napak

⁵⁹ V primeru večje napake dobi obvestilo o neustreznosti zapisa tudi vodja knjižnice, v primeru manjših napak pa dobi obvestilo le katalogizator, torej v primeru njegove odsotnosti sodelavci zapisa ne morejo popraviti.

⁶⁰ Predvidevamo, da katalogizator ni vedel, kako naj spremeni masko N v masko M, in je za zloženko kreiral nov zapis. Če bi zapis za zloženko prevzela druga knjižnica (ali celo več knjižnic), preden je katalogizator spremenil vsebino zapisa, bi to pomenilo, da je v istem zapisu v vzajemnem katalogu opisan drug bibliografski vir kot v zapisu v lokalnem katalogu ene ali več knjižnic, kar je nesprejemljivo.

mo brez bibliografskega vira, to ni vedno možno, saj opazimo le neskladje pri navedbi podatkov, ne moremo pa vedeti, kje je pravzaprav napaka).

4 Možnosti za izboljšanje kakovosti bibliografskih zapisov v COBIB-u

Za kakovostne bibliografske zapise, ki bodo omogočali uporabniku pridobitev ustrezne informacije o gradivu in dostop do njega, potrebujemo sodoben katalogizacijski pravilnik, ki bo ustrezal za opis, iskanje, najdenje in pridobitev različnih vrst bibliografskih virov na način, kakršnega omogoča spletno okolje, zato je ena od prednostnih nalog Komisije za katalogizacijo preučitev možnosti implementacije *RDA: Resource Description and Access*⁶¹ v slovensko bibliotekarsko stroko in knjižnično okolje. Projekt priprave RDA je bil sprva zelo obetaven, knjižničarji v številnih državah smo nestrpno pričakovali nov pravilnik, ki bi po mnenju mnogih lahko postal mednarodni pravilnik, v zadnjih letih pa se je začetno navdušenje poleglo. Po eni strani se zavedamo, da lastnih nacionalnih pravilnikov ne moremo pripraviti (in to tudi ni smiselno), po drugi strani pa smo – glede na številne kritike RDA⁶² – previdni in čakamo na prvo implementacijo, ki je napovedana za začetek leta 2013. Nekaj evropskih držav, vključenih v EURIG (European RDA Interest Group)⁶³, je že lani napovedalo, da bodo RDA implementirali leta 2013 oziroma 2014, v večini držav pa nameravajo počakati še nekaj let (bodisi zato, ker se ne želijo pre nagliti, bodisi zato, ker na tako veliko spremembo še niso pripravljene⁶⁴).

Zavedamo se, da RDA v sedanji obliki ni primeren za slovenski sistem vzajemne katalogizaci-

je, vendar obstaja možnost, da pravilnik priredimo našim potrebam, pri tem pa upoštevamo slovensko katalogizacijsko prakso in druge sodobne pravilnike (npr. novi italijanski katalogizacijski pravilnik *Regole italiane di catalogazione – REICAT*, ki je izšel leta 2009 in je po mnenju mnogih primernejši in lažji za uporabo kot RDA). V okviru Komisije za katalogizacijo se bomo z možnostjo implementacije RDA ukvarjali naslednje leto, letos pripravljamo nov priročnik za katalogizacijo, ki temelji na združeni izdaji ISBD, ki je izšla lani poleti.

Priprava novega priročnika je po našem mnenju trenutno najustreznejša rešitev, saj ga je možno pripraviti v krajšem času kot nov pravilnik⁶⁵. Priročnik Prekat je sicer koristen pripomoček za katalogizatorje, ne zadostuje pa za obdelavo težjih primerov ter sodobnih medijev (priročnik je star dobrih 10 let). Novi priročnik bo torej vključeval pravila za katalogizacijo vseh vrst gradiva, upošteval bo spremembe v novi izdaji ISBD, primeri pa bodo prikazani v formatu COMARC⁶⁶. Katalogizatorji imajo pri svojem delu včasih težave tudi zato, ker se upoštevanje katalogizacijskih pravil in vnos podatkov v format COMARC v določenih primerih izključujeta. V novem priročniku bomo poskusili odpraviti tista pravila, ki so vezana na listkovni katalog in v računalniškem katalogu nimajo pravega pomena, sicer pa pri zasnovi priročnika ni večjih sprememb (še vedno v prvi vrsti upoštevamo ISBD, z uvedbo modela FRBR bomo počakali do novega pravilnika).

Za pripravo priročnika je sicer potrebnega manj časa kot za pripravo novega pravilnika, to pa ne pomeni, da lahko priročnik pripravimo v nekaj mesecih⁶⁷. Če sedaj veljavna pravila ne omogo-

61 RDA: Resource Description and Access so razvili na podlagi angloameriških katalogizacijskih pravil (AACR2) ter konceptualnih modelov FRBR in FRAD, namenjen pa je vsem vrstam knjižničnega gradiva/bibliografskih virov, vključno z digitalnim/i. RDA je bil objavljen leta 2010 (priprava pravilnika, pri kateri so sodelovali strokovnjaki iz več držav, je trajala več let – leta 2004 je bil pripravljen del osnutka AACR3, naslednje leto so se odločili na nov pristop in spremenili naslov, delo so končali junija 2009), prva implementacija pa je načrtovana za začetek prihodnjega leta. Podatek o dolgoletni pripravi je morda zanimiv za tiste knjižničarje, ki se ne zavedajo, koliko dela in koliko znanja je potrebnega za pripravo katalogizacijskega pravilnika, in večkrat omenjajo, da se sodobnejša katalogizacijska pravila v Sloveniji pripravljajo predolgo.

62 Rezultati testiranja RDA niso bili najbolj spodbudni, v zvezi s konceptom FRBR, na katerem med drugim temelji RDA, se pojavljajo težave predvsem pri kontinuiranih virih, poleg tega pa RDA pojma »kontinuirani viri« sploh ne pozna. Kljub številnim kritikam pa je bila sprejeta odločitev o implementaciji v nekaj knjižnicah. RDA se bo razvijal naprej, dokler se ne izkaže, da je uporaben tudi za naše okolje, bomo pač počakali.

63 Med člani je tudi Narodna in univerzitetna knjižnica.

64 Vnos podatkov ne bo več potekal v MARC formatu, ampak v formatu, ki bo verjetno podoben ONIX-u.

65 Izid priročnika smo načrtovali v letošnjem letu, delo se je nekoliko upočasnilo zaradi prehoda na COBISS3/Katalogizacijo, kdaj bo priročnik končan, pa je odvisno tudi od tega, koliko časa bomo imeli ob rednem delu na razpolago.

66 V okviru možnosti bomo vključili tudi težje primere, vendar se morajo katalogizatorji zavedati, da noben priročnik ne more ponuditi rešitve za vsak problem (isto velja za pravilnik).

67 Pri pripravi Prekata smo bili časovno omejeni, z delom smo morali hiteti, zato določeni deli besedila niso dovolj jasno in nedvoumno napisani. Tokrat ne smemo ponoviti iste napake, ampak moramo počakati, da bo priročnik čim bolj primeren za uporabo.

čajo katalogizacije neke vrste gradiva, ni potrebno čakati na izid priročnika, ampak lahko ustrezna navodila sprejmemo v Komisiji za katalogizacijo in jih objavimo na spletni strani. Vsi knjižničarji lahko svoja vprašanja naslovijo na komisijo, na večino vprašanj sproti odgovorimo, kadar pa je potrebno usklajevanje med člani komisije, je na odgovor potrebno nekoliko počakati. Letos smo se v komisiji ukvarjali predvsem z obdelavo videoposnetkov in delno tudi zvočnih posnetkov (dokončni sklepi bodo predvidoma objavljeni julija), za odprta vprašanja in dileme je bilo zaradi rednega dela članov komisije nekoliko manj časa, upamo pa, da bomo v naslednjih mesecih vse nadoknadili.

Naj omenimo še precej razširjeno mnenje (morda pa je to le izgovor?), da so za slabo kakovost bibliografskih zapisov kriva zastarela katalogizacijska pravila. Večino gradiva v knjižnicah lahko še vedno obdelamo s pomočjo sedaj veljavnih pravil, zapisi za to gradivo pa kljub temu vsebujejo mnoge nepravilnosti in pomanjkljivosti. To pomeni, da sta za slabo kakovost zapisov kriva neupoštevanje oziroma nepoznavanje pravil, ki veljajo v sistemu vzajemne katalogizacije, ter površnost katalogizatorjev.

Morda pa si knjižničarji zastarela katalogizacijska pravila razlagajo drugače kot redaktorji. Vzemimo primer dodatnega vpisa za prvega urednika v zapisu za zbornik: če je v polju 702 napačna vrednost prvega indikatorja, to lahko pomeni, da je katalogizator ali pozabil spremeniti indikator, ali pa ni vedel, da je za urednika potrebno narediti dodatni vpis. Kaj je torej krivo za napako v zapisu? Površnost, nepoznavanje pravil, ali pa neuporaba zastarelega pravila glede na to, da je iskanje po imenu urednika omogočeno s samim vnosom v blok 7XX in da dodatni vpis v računalniškem katalogu nima več prave funkcije? Pri ocenjevanju kakovosti zapisov preverjamo, ali so podatki v zapisih navedeni v skladu z veljavnimi pravili (čeprav so zastarela). Dokler ne dobimo sodobnejših pravil, moramo pač upoštevati obstoječa, pa če nam je to všeč ali ne. Če pa naletimo na publikacijo oziroma enoto, ki je ne moremo katalogizirati v skladu z veljavnimi pravili, imamo možnost, da se obrnemo na Komisijo za katalogizacijo⁶⁸.

Pri usposobljenosti katalogizatorjev je ključnega pomena ustrezno izobraževanje⁶⁹. Na tečajih, ki so namenjeni usposabljanju za delo v sistemu vzajemne katalogizacije, opozarjamo na nepravilnosti in pomanjkljivosti v bibliografskih in normativnih zapisih, ki jih opazimo pri rednem pregledovanju zapisov, pri preverjanju naključno programske izbranih zapisov ter pri pregledovanju testnih zapisov, ki jih kreirajo bodoči katalogizatorji. Na podlagi izkušenj pri pregledovanju zapisov smo leta 2010 v NUK-u uvedli izpopolnjevalni tečaj, ki se ga je že v prvem letu udeležilo večje število katalogizatorjev (organiziranih je bilo več kot 10 tečajev). Da udeležba na tečaju ni zagotovilo za boljšo kakovost zapisov, smo ugotovili, ko smo pregledali zapise nekaterih udeležencev izpopolnjevalnega tečaja. V zapisih smo opazili napake, ki jih glede na vsebino tečaja nismo pričakovali (nismo pa primerjali kakovosti zapisov, ki jih je katalogizator kreiral pred obiskom tečaja in po njem).

K izboljšanju kakovosti zapisov bi lahko pripomogle tudi ustrezne analize o pogostih napakah v bibliografskih in normativnih zapisih, ki bi morale poleg veljavnih katalogizacijskih pravil in poznavanja formata COMARC upoštevati tudi uporabnikove zahteve oziroma potrebe. Smiselne so predvsem analize ustreznega oziroma neustreznega navajanja podatkov, ki so elementi za dostop, ter podatkov, ki omogočajo identifikacijo bibliografskega vira. Glede na večletne izkušnje pri pregledovanju bibliografskih zapisov lahko rečemo, da večina nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki se pojavljajo v 2., 5., 7. in 8. območju ISBD, na najdenje, identifikacijo in izbiro bibliografskega vira ne vpliva (mnoge nepravilnosti tudi ne vplivajo na prikaz podatkov v OPAC-u).

Redaktorji poznamo nepravilnosti in pomanjkljivosti v bibliografskih zapisih (večina se jih ponavlja), raziskave in analize, ki so bile izvedene na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo pravzaprav ne prinašajo nič novega. Če pa se take in podobne raziskave že izvajajo, bi bilo potrebno opozoriti, da so za preverjanje navajanja podatkov v bibliografskih zapisih in ocenjevanje kakovosti zapisov potrebne večletne izkušnje pri katalogizaciji (npr. rezultati raziskave o kakovosti bibliografskih

68 Knjižničarji, ki pogosto omenjajo, da se z obstoječimi pravili marsikaterega gradiva ne da obdelati, se praviloma ne obračajo na Komisijo za katalogizacijo.

69 Izobraževanje za delo v sistemu vzajemne katalogizacije poteka v NUK-u in v IZUM-u, vsebina nekaterih tečajev se delno prekriva, zato bi bilo smiselno, da bi jih organizirali skupaj.

zapisov za serijske publikacije v COBIB-u (Enci, 2011)⁷⁰ in raziskave o kakovosti bibliografskih zapisov za monografske publikacije v COBIB-u (Crnčić, 2010)⁷¹ ne ustrezajo dejanskemu stanju). Raziskave o kakovosti zapisov morajo biti natančne ter metodološko ustrezne. Omenjanje napačnih rezultatov v drugih diplomskih nalogah in celo v strokovnih člankih pa je neprofesionalno, zavajajoče in nedopustno.

Katalogizatorji pogosto niso dovolj dosledni pri navajanju variantnih naslovov v ustrezna polja v bloku 5XX, ki so večkrat ključnega pomena za najdenje bibliografskega vira, prav tako se pogosto ne zavedajo pomena navajanja enotnega naslova v polju 500. Glede na rezultate dose-
danjih preverjanj lahko sicer rečemo, da opomba o izvornem naslovu v polju 300 in navedba izvornega naslova v polju 500 v bibliografskih zapisih ne manjkata pogosto⁷², bi pa radi poudarili, da je navajanje enotnega naslova skoraj enako pomembno kot navajanje stvarnega naslova v podpolju 200a. Uporaba enotnega naslova omogoča najdenje podatkov o vseh prevodih določenega dela na enem mestu, pri različnih prevodih so tudi naslovi prevedeni različno, zato je enotni naslov v bistvu normativni podatek.

Kakovost bibliografskih zapisov je odvisna predvsem od tega, kako odgovorno katalogizatorji opravljajo svoje delo. Katalogizator, ki se zaveda, da nima dovolj znanja, ima več možnosti: lahko se udeleži dodatnega izobraževanja, pogo-

steje uporablja priročnike, se posvetuje z drugimi katalogizatorji in redaktorji v NUK-u in IZUM-u itn. Katalogizator, ki opazi, da ni dovolj natančen pri navajanju bibliografskih podatkov, naj najpomembnejše podatke (npr. naslov, avtor ipd.) pred shranjevanjem zapisa ponovno preveri. Vsi katalogizatorji se verjetno strinjamo, da bi bila vpeljava črkovalnika, ki bi nas opozarjal na tipkarske napake, nujno potrebna (nepravilnosti pri prepisu podatkov bi bilo bistveno manj).

Namen pregledovanja in ocenjevanja naključno programske izbranih bibliografskih zapisov in pripadajočih normativnih zapisov je izboljšanje njihove kakovosti. Kakovost zapisov se ne bo izboljšala, če katalogizatorji ne bodo upoštevali pripomb redaktorjev, se pravi če ne bodo odpravili nepravilnosti in pomanjkljivosti v zapisih in če pripomb ne bodo upoštevali pri nadaljnjem delu.

Nekateri katalogizatorji želijo, da bi skupina redaktorjev pregledovala njihove zapise in jih obveščala o napakah. Redaktorjev je premalo, da bi lahko pregledali vse zapise, vseh zapisov tudi ni možno pregledati brez primerjave z virom, predvsem pa se moramo zavedati, da smo se vsi udeležili izobraževanja za delo v sistemu vzajemne katalogizacije, za svoje delo smo usposobljeni in moramo biti zanj tudi odgovorni (ne moremo pričakovati, da bo nekdo ves čas preverjal naše delo). Zagotovo pa bi bila smiselna ustanovitev redaktorske skupine za

70 Študentje diplomanti bibliotekarstva pri ugotavljanju kakovosti bibliografskih zapisov praviloma preverjajo, ali so podatki v zapisih navedeni v skladu z ISBD, pri tem pa pozabljajo (ali pa jih na to nihče ne opozori), da navajanje vseh podatkov ni obvezno in da je presoja o tem, ali bomo določen neobvezen element navajali ali ne, prepuščena posamezni bibliografski ustanovi, kar je iz besedila standardov jasno razvidno. V besedilu standardov, ki jih je potrebno brati natančno, je to povsem jasno iz uvajalnih fraz »navedemo«, »lahko navedemo«, »navedemo, če je to potrebno za identifikacijo publikacije ali pomembno za uporabnike kataloga«. Pri ocenjevanju kakovosti zapisov ne zadostuje iskanje nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti v zapisih s pomočjo standarda ISBD v roki, potrebno je tudi poznavanje katalogizacijske prakse. Katalogizatorji z dovoljenjem za vzajemno katalogizacijo in s pooblastilom za kreiranje zapisov za serijske publikacije npr. vedo, da pri serijskih publikacijah v tiskani obliki v polju 215 dosledno izpolnjujemo le podatek o merah (podpolje 215d), navajanje ostalih podatkov pa ni obvezno. V zapisu za serijsko publikacijo med drugim tudi ni smiselno navajati tiskarja (številne serijske publikacije izhajajo daljše časovno obdobje, kar pomeni, da je velika verjetnost, da se tiskar zamenja). Podobno velja za založnika, ki se tudi pogosto zamenja, standard pa svetuje, da to spremembo navedemo v opombi, kadar je to *potrebno za identifikacijo ali pomembno za uporabnike kataloga*. Manjkajoče opombe o tem, da se je založnik zamenjal, torej ne moremo šteti za napako. Kdor meni, da je navajanje določenih podatkov obvezno (katalogizatorji pa teh podatkov ne navajamo), lahko pripravi predlog za navajanje tistih podatkov, ki bi izboljšali kakovost bibliografskih zapisov.

71 Prikaz rezultatov, pridobljenih na osnovi primerjave podatkov v bibliografskih zapisih s katalogizacijskim pravilnikom oziroma priročnikom COMARC, ni ustrezen. Avtorica je imela pri preverjanju ustreznosti podatkov v zapisih težave pri ločevanju med katalogizacijskimi pravili in pravili za vnos podatkov v format COMARC (npr. manjkajočo opombo o kazalu je ustrezno navedla pri napakah, ki so posledica neupoštevanja katalogizacijskih pravil, manjkajočo opombo o bibliografiji pa je navedla pri napakah, ki so posledica neustreznega vnosa podatkov v formatu COMARC). Poleg tega je treba poudariti, da je pravilen vrstni red podpolj pomemben v poljih, ki vsebujejo elemente bibliografskega opisa (vrstni red podpolj v poljih 100 in 105 ni predpisan oziroma ne vpliva na izpis podatkov).

72 Rezultati analize o uporabi enotnega naslova v vzajemni bibliografski bazi podatkov COBIB in v hrvaškem vzajemnem katalogu CROLIST (Willer etc., 2011) so sicer pokazali, da približno polovica bibliografskih zapisov v obeh bazah podatkov ni ustrezna, upoštevati pa je treba, da so bili v raziskavo zajeti vsi bibliografski zapisi, tudi tisti, ki so bili kreirani v času, ko polja 500 še nismo uporabljali in ko polje 500 še ni bilo obvezno (prva leta po uvedbi računalniškega kataloga so bili bibliografski zapisi dokaj skromni in so vsebovali le najnujnejše podatke). Da ne bo nesporazuma pri interpretaciji rezultatov analize, je treba poudariti, da ugotovitve o pomanjkljivem navajanju enotnega naslova veljajo za vse zapise, ki obstajajo v bazi, glede doslednosti pri navajanju enotnih naslovov v zadnjih letih pa bi bila verjetno potrebna še kakšna analiza.

urejanje normativnih zapisov v bazi CONOR (mnogi katalogizatorji se ne zavedajo pomena normativne kontrole).

Redaktorji sicer ne morejo pregledati vseh zapisov, je pa kakovost bibliografskih zapisov odvisna tudi od njih. Če redaktor opazi, da katalogizator ponavlja iste napake, ga je dolžan na to opozoriti, katalogizator pa je dolžan zapise ustrezno popraviti. Katalogizatorja, ki svojega dela ne opravlja dovolj dobro, bi bilo potrebno povabiti na dodatno izobraževanje, če pa bi bila kakovost zapisov še vedno nezadovoljiva, bi bilo treba razmisliti o tem, da se katalogizatorju začasno odvzame privilegij za obdelavo knjižničnega gradiva (v tem primeru bi ga bilo morda treba poslati na ponovno izobraževanje ter na opravljanje preizkusa znanja).

Kakovost bibliografskih zapisov bi bila gotovo ustrežnejša, če bi redaktorji preverili več zapisov tistih katalogizatorjev, pri katerih pri preverjanju naključno izbranih bibliografskih zapisov ugotovijo večje napake. Če bi to storili po vsakem preverjanju, bi sicer morali pregledati večje število zapisov, bi pa bilo to pregledovanje gotovo bolj smiselno kot pregledovanje zapisov ob prehodu na COBISS3/Katalogizacijo. Raven kakovosti bibliografskih zapisov ne bo višja, če bomo katalogizatorje, ki ne kreirajo zadostnega števila zapisov, pošiljali na dodatna izobraževanja in preizkus znanja samo zato, ker bodo zaradi manjšega števila kreiranih zapisov morda nekoč naredili kak slab zapis; dodatno izobraževanje (in morda v nekaterih primerih preizkus znanja) je potrebno za tiste katalogizatorje, pri katerih smo že ugotovili, da njihovo poznavanje katalogizacijskih pravil ni zadovoljivo. Dodatno izobraževanje za tiste, ki kreirajo manj zapisov, je opravičljivo le v primeru, če so njihovi dosedanja zapisi slabe kakovosti oziroma slabše kakovosti od zapisov njihovih kolegov, ki kreirajo večje število zapisov.

Kakovost zapisov bi se verjetno izboljšala, če bi pogosteje uporabljali srednji nivo bibliografskega

opisa, ki je praviloma namenjen za obdelavo tujega knjižničnega gradiva (Prekat, str. 14). Če primerjamo popolni in srednji bibliografski nivo, ugotovimo, da med njima ni večjih razlik, zato bi v Komisiji za katalogizacijo veljalo razmisliti o manjšem številu obveznih podatkov za srednji nivo opisa (pri tem ne smemo pozabiti, da mora zapis še vedno omogočiti identifikacijo vira ter vsebovati obvezne elemente za dostop, se pravi elemente, ki omogočajo zanesljivo iskanje, najdenje in pridobitev bibliografskega vira).

V zadnjem času se krepi prepričanje, da ločevanje opisne katalogizacije⁷³ in vsebinske obdelave v okviru delovnega procesa ni smotno. Ločena obdelava je značilna za večje knjižnice⁷⁴ in nekoliko podaljša pot gradiva do končnega uporabnika, je pa zato po mnenju mnogih katalogizatorjev obdelava kakovostnejša⁷⁵. Združevanje opisne katalogizacije in vsebinske obdelave je smiselno pri mlajših katalogizatorjih, ki so strokovnjaki za eno ali več vsebinskih področij, kar med drugim pomeni, da imajo diplomanti enopredmetnega študija na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo manjšo možnost zaposlitve kot njihovi kolegi, ki so končali dvopredmetni študij. Poleg tega v zadnjem času vedno pogosteje slišimo, da bi morali imeti katalogizatorji univerzitetno izobrazbo. Pri preverjanju naključno izbranih zapisov lahko opazimo, da je pri kreiranju večine zapisov potrebno osnovno znanje iz katalogizacije, povprečna splošna razgledanost ter velika natančnost pri prepisu podatkov, česar pa univerzitetna izobrazba vedno ne zagotavlja⁷⁶. Na strokovnih izpitih, pri izobraževanju za delo v sistemu vzajemne katalogizacije⁷⁷ in na preizkusu znanja za pridobitev dovoljenja za vzajemno katalogizacijo nismo opazili razlik med diplomanti bibliotekarstva in diplomanti drugih študijskih smeri, prav tako nismo opazili razlik med knjižničarji z univerzitetno izobrazbo in tistimi z nekoliko nižjo stopnjo izobrazbe⁷⁸. Vsi katalogizatorji morajo opraviti enak preizkus znanja, kar pomeni, da so tudi približno enako usposobljeni za delo. Upoštevati moramo tudi, da so za obdelavo zahtevnejšega

73 Namesto starejšega izraza *formalna obdelava* se uveljavlja izraz *opisna katalogizacija* (pomen je isti).

74 V večjih nacionalnih knjižnicah v svetu sta opisna katalogizacija in vsebinska obdelava ločeni.

75 Morda bi bilo smiselno opraviti analizo, ali je raven kakovosti zapisov v knjižnicah, v katerih sta opisna katalogizacija in vsebinska obdelava ločeni, višja.

76 Med kreatorji zapisov z večjim številom napak, ki smo jih podrobno opisali v prispevku, sta najmanj en magister in najmanj en doktor znanosti.

77 Na nekaterih enotedenskih tečajih za bodoče aktivne udeležence sistema COBISS.SI (v NUK-u) smo prvi dan lahko opazili razliko med diplomanti bibliotekarstva in diplomanti drugih študijskih smeri, naslednji dan (najkasneje takrat, ko je prišla na vrsto obdelava zbornikov sestankov) je ta razlika praktično izginila.

78 Dokler ne opravimo ustrezne analize, ne moremo trditi, da stopnja izobrazbe in študijska smer vplivata na kakovost bibliografskih zapisov. Če v knjižnici menijo, da potrebujejo osebo z univerzitetno izobrazbo, naj tako osebo zaposlijo.

gradiva (npr. antikvarno gradivo) potrebne izkušnje in dodatna znanja, ki jih med študijem običajno ne moremo pridobiti.

Na kakovost bibliografskih zapisov vpliva tudi dejstvo, da je število katalogizatorjev v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami relativno visoko. Gotovo bi bilo bolj smiselno, da bi za manjše knjižnice opravile katalogizacijo večje knjižnice (npr. območne knjižnice za knjižnice v svoji regiji, za različna strokovna področja pa osrednji specializirani informacijski centri), oziroma da bi ustanovili nacionalni bibliografski servis⁷⁹, ki bi od manjših knjižnic prevzel obdelavo knjižničnega gradiva⁸⁰. Na ta način bi se število katalogizatorjev zmanjšalo, bibliografski in normativni zapisi bi bili kakovostnejši, zmanjšali bi stroške katalogizacije, knjižničarji pa bi se lahko posvetili drugemu delu⁸¹.

Ustanovitev bibliografskega servisa bi bila dobrodošla tudi iz drugih razlogov. Nekateri katalogizatorji, ki honorarno delajo za druge knjižnice, svojega dela pogosto ne opravijo tako kakovostno, kot delodajalci od njih pričakujejo⁸². Delno so za to krivi delodajalci sami, ker ne preverijo, ali je katalogizator ustrezno usposobljen (pridobljena pooblastila še niso zagotovila za dobro delo). Katalogizatorje pogosto najemajo prek poznanstev, kar ni vedno merilo za kakovost. Verjetno je odveč poudarjati, da bi moral bibliografski servis zagotavljati kakovostno storitev za ustrezno ceno⁸³ v čim krajšem času (gradivo bi bilo potrebno hitro obdelati in takoj vrniti v knjižnico).

Zaključek

Na osnovi pregleda 100 naključno programske izbranih bibliografskih in normativnih zapisov letno težko ocenimo dejansko kakovost zapisov, po več letih preverjanja pa si lahko ustvarimo okvirno sliko. Rezultati preverjanja s stališča redaktorja sicer niso spodbudni, če pa upoštevamo, da uporabnik na osnovi podatkov v zapisih brez večjih težav najde, identificira in izbere bibliografski vir, ki ga potrebuje, lahko rečemo, da so zapisi v glavnem primerni.

Nekateri katalogizatorji in redaktorji menimo, da preverjanju kakovosti bibliografskih zapisov posvečamo preveč časa. Katalogizatorji smo pač samo ljudje, ki bolj ali manj odgovorno opravljamo svoje delo. Nepravilnosti, ki so posledica površnosti, so in bodo v zapisih ne glede na to, ali uporabljamo zastarela ali sodobna katalogizacijska pravila. Raven kakovosti bibliografskih zapisov bi bila gotovo višja, če bi večkrat pomislili na to, da bibliografske vire katalogiziramo predvsem za uporabnika. Čas, ki ga namenjamo pregledovanju zapisov, bi bolj koristno uporabili za reševanje problemov, ki se pojavljajo pri obdelavi bibliografskih virov, in za poenotenje različnih lokalnih praks pri obdelavi nekaterih vrst gradiva (to je še zlasti pomembno ob prehodu na COBISS3/Katalogizacijo).

V prihodnjih mesecih se bomo bolj posvetili pripravi priročnika za katalogizacijo ter dopolnjevanju spletne strani Komisije za katalogizacijo⁸⁴ (pripravljenega je precej gradiva, ki ga moramo pred objavo še urediti). Pričakujemo, da bodo katalogizatorji spletno stran pregledovali in da bodo svoja vprašanja oziroma dileme⁸⁵ naslovili na komisijo. Pritoževanje nekaterih knjižničarjev

79 Knjižničarji, ki zagovarjajo to idejo, menijo, da bi tak servis morali ustanoviti pod okriljem nacionalne knjižnice, zavedajo pa se tudi, da bo idejo težko uresničiti. Tak način obdelave gradiva bi sicer pomenil finančni prihranek, po drugi strani pa bi sprožil večje spremembe. Morda je prehod na COBISS3/Katalogizacijo, ki se je začel z letošnjim letom, priložnost za reorganizacijo dela.

80 Pri tem mislimo predvsem na knjižnice, v katerih knjižničar nima licence oziroma pooblastil za delo v sistemu COBISS. Dovoljenje za vzajemno katalogizacijo naj ne bi bilo pogoj za zaposlitev v manjši knjižnici (prav tako ne za delovno mesto, za katero dovoljenje ni potrebno, npr. za delo na izposoji) oziroma knjižničarjev v taki knjižnici ni smiselno pošiljati na usposabljanje za delo v sistemu vzajemne katalogizacije.

81 Centralizirana obdelava gradiva še ne pomeni, da bi naj katalogizatorjem v manjših knjižnicah odvzeli licenco oziroma pooblastila za delo v sistemu vzajemne katalogizacije. Dokler nekdo dobro oziroma zadovoljivo opravlja svoje delo (ne glede na število kreiranih zapisov v bazi COBISS), mu licence oziroma pooblastil za delo ne moremo odvzeti.

82 Nekateri delodajalci niti ne vedo, da kakovost bibliografskih zapisov ni ustrezna, nekaterim pa je verjetno bolj pomembno število kreiranih zapisov kot njihova kakovost.

83 Cene za bibliografsko obdelavo gradiva so še vedno precej različne, nekatere knjižnice, ki ponujajo to storitev, imajo cenik objavljen na domači strani. Nekateri katalogizatorji za svoje delo pričakujejo in tudi prejmejo dvakrat večje plačilo kot njihovi kolegi, žal pa kakovost njihovih zapisov ni na tako visoki ravni.

84 Eden glavnih namenov spletne strani je, da so vsa navodila za obdelavo gradiva objavljena na enem mestu.

85 Dileme so pogosto posledica neskladja med katalogizacijskimi pravili in določanjem tipologije v nekaterih bibliografskih virih. Katalogizatorji v visokošolskih knjižnicah bi se morali zavedati, da vsi bibliografski zapisi ne služijo potrebam raziskovalcev in da moramo pri katalogizaciji v prvi vrsti upoštevati mednarodne standarde (nove oziroma prilagojene rešitve morajo biti v okviru standardov).

glede različnih interpretacij pravil in glede neupoštevanja specifičnosti sodobnih načinov objavljanja je neumestno. Člani Komisije za katalogizacijo poskušamo na vprašanja čim prej odgovoriti in dileme čim prej rešiti, v komisiji pa so predstavniki NUK-a in IZUM-a, kar pomeni, da se različnim interpretacijam pravil lahko izognemo.

Preverjanje kakovosti bibliografskih zapisov samo po sebi ne more izboljšati njihove kakovosti, zapisi bodo ustrezni le, če se bomo za to sami potrudili, se pravi, če bomo upoštevali pravila in navodila, ki veljajo v sistemu vzajemne katalogizacije (pravilnik PPIAK, standardi ISBD, priložnik Prekat, navodila za vnos v format COMARC itn.), in če bomo pri prepisu podatkov čim bolj pozorni.

Irena Kavčič
Narodna in univerzitetna knjižnica

Reference:

Crnčič, M. (2010). Kakovost bibliografskih zapisov v vzajemnem katalogu COBIB. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.

Enci, T. (2011). Kakovost bibliografskih zapisov za serijske publikacije v vzajemnem katalogu COBIB.SI. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.

Pesjak, D. in Petek, M. (2010). Kakovost bibliografskih zapisov v COBIB in uporaba katalogizacijskih priročnikov. *Knjižnica*, 54 (3), 15-33.

Povzetek ugotovitev ob preverjanju 50 naključno izbranih bibliografskih zapisov v COBIB.SI. (2011). Maribor: Inštitut informacijskih znanosti. Pridobljeno 28. 5. 2012 s spletne strani: http://home.izum.si/cobiss/obvestila_novosti/dokumenti/Naklucni_zapisi_povzetek_ugotovitev_20110802_priprava_V5_20120109.pdf.

Prekat: priročnik za enostavno uporabo katalogizacijskih pravil. (2001). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Willer, M., Šauperl, A., Petek, M. in Tomić, M. (2011). Jedinostveni stvarni naslov: Zašto nam je potreban više neko ikad?. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54 (1-2), 93-119.

POROČILA

Konferenca EBLIDA »Democracy Development in a New Media Environment«

Konferenca je bila v celoti posvečena problemu razmerju med založniki in knjižnicami, ki vključuje tematiko avtorskoelpravne zakonodaje oziroma pogodbenega urejanja razmerij. Knjižnice imajo potem, ko kupijo kopijo gradiva v tiskani obliki, pravico do javnega izposojanja tega gradiva. Pri gradivu v elektronski obliki pa knjižnica pridobi le dovoljenje za uporabo digitalnega dokumenta. To pomeni, da se založnik oziroma nosilec avtorskih pravic svobodno odloča, ali bo takšno dovoljenje dal ali pa ne. Ob tem je bil izpostavljen primer v ZDA, ko so nekaterih veliki založniki enostavno prenehali sodelovati s splošnimi knjižnicami, saj jim ne omogočajo več dostopa do elektronskih knjig za njihove uporabnike. EBLIDA je zavzela jasno stališče, da takšna pozicija za knjižnice ni

sprejemljiva, saj bi tako založniki določali nabavno politiko knjižnic. Na ta način bi bil ogrožen prost dostop do informacij, saj bi bil pogojen s tržnimi zakonitostmi. EBLIDA meni, da je v takšni situaciji ogrožen temelj demokracije, namreč obveščena državljanov o zadevah javnega značaja. Pri tem pa EBLIDA popolnoma spoštuje pravico založnikov do komercialnega izkoriščanja avtorskih del, vendar pričakuje pravično licenčno ureditev.

EBLIDA bo zato sprožila aktivnosti za ozaveščanje o tej problematiki in bo skušala doseči ustrežnejšo situacijo za državljane in knjižnice. Vse članice spodbuja, da začnejo z aktivnostmi na nacionalni ravni, pri čemer jih ponuja podporo. Prav tako sama pričakuje donacije za svoje akti-

vnosti, od tistih članic, ki jim finančna situacija omogoča prispevek.

Tarja Cronberg, članica Evropskega parlamenta iz Finske, je v svojem prispevku opozorila na prezrto vlogo knjižnic pri zaposlovanju vrzeli med elitami in množicami v sodobnih družbah. Po njenem mnenju prost dostop do informacij ni več nekaj samoumevnega, ampak ga je potrebno (spet) uveljavljati. Vloga knjižničarjev se razširja, saj nadomeščajo novinarje pri objektivnem obveščanju javnosti. Pri tem pa se zastavlja vprašanje oblikovanja aktivnega državljanina, ki utemeljeno sprejema odločitve. Knjižnice imajo vlogo pri vzpostavljanju enakih možnosti za deprivilegirane državljane v smislu opismenjevanja – za uporabo informacij, IKT itn.

Predstavljajo tudi prostor srečevanja. Dodaten prispevek knjižnic pa vidi tudi v podpori kreativnim industrijam.

EBLIDA je dobila novega predsednika, to je g. Klaus-Peter Böttger iz Nemčije, direktor splošne knjižnice v Essnu.

Več o konferenci si preberite na spletni strani <http://db.dk/copenhagen2012>, kjer so poleg referatov objavljeni tudi dokumenti s stališči glede problematike elektronskega založništva.

Skupščina foruma NAPLE, København 10. maj 2012

Špansko predsedništvo je predstavilo trenutno stanje projekta sestrške knjižnice. Trenutno je vzpostavljenih 20 partnerstev, od tega dva vključujeta slovenski knjižnici. Janet Sawaya iz Bill in Melinda Gates Foundation je predstavila program ustanove, ki se namerava vključiti v zagovorništvo knjižnic na ravni EU, da bi izpostavili pomen splošnih knjižnic in tako bi ta boljše podprla splošne knjižnice. Trenutno iščejo partnerje po Evropi za sodelovanje v raziskavi, ki ima namen pokazati vrednost knjižnic.

Jakob Petersen iz danske Agencije za kulturo, ki pokriva tudi knjižnice, je predstavil projekt Danske digitalne knjižnice. Gre za digitalno knjižnico na nacionalnem nivoju, kot rešitev, ki je namenjena knjižnicam, ne pa neposredno uporabnikom. Knjižnice dobijo servis in orodja, da potem lahko same oblikujejo svoje storitve za uporabnike. Digitalna knjižnica izhaja iz projekta TING, ki so ga zasnovale nekatere večje splošne knjižnice in podjetje DBC v javni lasti. Te knjižnice omenjeno rešitev že uporabljajo. Izvedbena študija je pokazala, da bodo morali za delovanje na nivoju države

zagotoviti ustrezno organizacijo, vodenje in tehnično integracijo. Sistem je zasnovan na odprti kodi in modularni zasnovi. Sesetji iz podatkovnega skladišča, spletnih storitev, sistema za upravljanje z vsebinami in sistema za upravljanje z elektronskimi viri ter sistema za upravljanje z dostopom. Pri projektu ne gre toliko za tehnološki, kot pa za organizacijski izziv. Ponudnike storitev in sistema bodo izbrali preko razpisov. Služba, ki bo skrbela za dansko digitalno knjižnico bo štela 8-10 ljudi, med drugim bo skrbela za pogodbe z zunanji izvajalci. Država bo prispevala 2,3 milijona EUR, občine 3,7 milijona EUR, poleg tega pa bodo stroški implementacije v dveh do treh letih znašali 3,75 milijona EUR. Ciljajo na pokritost 80-90% prebivalstva v treh letih. Ocenjujejo, da bo digitalna knjižnica pomenila prihranek sredstev za posamezno knjižnico, saj bodo tako lahko elektronske knjige začele nadomeščati tiskane. Ob tem je še omenil, da od novembra 2011 deluje servis z elektronskimi knjigami, ki je doživel dober sprejem pri uporabnikih. Danska je sklenila pogodbo z založniki, začetna cena za prenos je približno 2,5 EUR, ki pa se manjša sorazmerno z višanjem prenosov. Računajo, da bodo s ponudbo elektronskih knjig v knjižnicah spodbudili razvoj trga elektronskih knjig.

Tudi druge države so predstavile dogajanja v svojih državah. Estonija je izpostavila začetek delovanja digitalne knjižnice za slepe z gradivi v DAISY formatu. Na Nizozemskem je leta 2010 začel delovati inštitut za splošne knjižnice, ki je prevzel skrb za delovanje celotnega sistema. Začeli so z gradnjo digitalne knjižnice za splošne knjižnice. Zbirajo tudi podatke o delovanju knjižnic za primerjalno presojan-

je in marketing. Poleg tega so začeli vzpostavljati centralni katalog za splošne knjižnice, izvajajo tudi program za spodbujanje branja slabše pismenih. Vzpostavili bodo tudi digitalno knjižnico nizozemske literature. Portugalska predstavica je izpostavila projekte digitalizacije in vzpostavitve registra digitaliziranega gradiva. Tudi na Češkem so vzpostavili register digitaliziranega gradiva, poleg tega nameravajo digitalizirati bohemiško v obsegu 15 milijonov strani oziroma 300.000 volumnov. V Belgiji, natančneje Flandriji, delajo na platformi za elektronski platformi za elektronske knjige, kot vmesnemu členu med založniki ter knjižnicami, knjigarjami in drugimi. Hočejo prepričati prevlado tujih agregatorjev, saj hočejo ohraniti relevantnost vsebin in možnosti za inovativnost. Dostop bo neomejen znotraj lokacij knjižnic, pri čemer bodo morali izoblikovati nov model izposojanja elektronskih knjig na daljavo. Švicarski predstavnik je predstavil njihove izkušnje z elektronskimi knjigami, ki niso bile najbolj pozitivne, bili so namreč razočarani nad ponudbo relevantnih vsebin. Hrvaška predstavica je omenila, da je hrvaška nacionalna knjižnica dobila sredstva za izgradnjo repozitorija. Na Finskem izvajajo razvojni projekt, ki ima cilj enakomerno dostopnost elektronskih knjig. Pripravljajo nacionalno rešitev z močno vlogo knjižnic. V Španiji vodijo intenzivna pogajanja z založniki, ki pa so zadržani. Knjižnicam so razposlali e-bralnike. Irska predstavica je izpostavila slabe izkušnje s sistemom Overdrive, ki ni uporabljan in je tudi zelo drag. Vsebuje preveč ameriških vsebin in premalo lokalnih.

Gorazd Vodeb
Narodna in univerzitetna knjižnica

Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic (za obdobje 2012-2020) - sprejeti dne 14. maja 2012

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je na 47. seji dne 12. marca 2012 sprejel [Strokovne standarde in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic](#), na 48. seji dne 14. maja 2012 pa določil še obdobje, na katerega se nanašajo.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, Uradni list RS, št. 87/2001) v 11. členu določa, da razvoj knjižnic usmerjajo standardi in strokovna priporočila, ki se nanašajo na organiziranost ter delovanje knjižnične javne službe in ki jih sprejme Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Slednji je vprašanje priprave standardov za visokošolske knjižnice obravnaval na več sejah. Na pobudo Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost je tako Ministrstvo za kulturo aprila 2010 Narodni in univerzitetni knjižnici (dalje NUK) poverilo izdelavo ekspertize *Priprava strokovnih podlag za sprejem priporočil za visokošolske knjižnice*. Delovna skupina (dr. Melita Ambrožič, NUK (vodja); Damjana Vovk, NUK; mag. Branka Badovinac, NUK (zdaj: IZUM); Peter Čerče, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče; mag. Mirjam Kotar, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede; dr. Mojca Kotar, Univerza v Ljubljani, Univerzitetna služba za knjižnično dejavnost; mag. Dunja Legat, Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor; mag. Vlasta Stavbar, Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor (člani)), ki jo je konec maja 2010 imenovala ravnateljica NUK, si je za cilj zastavila pripravo gradiva, ki bo tematično visokošolskih knjižnic predstavilo na celovit način, uporabno pa ne bo le kot podlaga za pripravo strokovnih standardov in priporočil, ampak tudi širše, kot pripomoček za visokošolske knjižničarje pri načrtovanju, organizaciji in evalvaciji dejavnosti njihovih knjižnic. Ekspertiza z naslovom *Izhodišča za strokovne standarde in priporočila za visokošolske knjižnice* je bila dokončana februarja 2011. Glede na to, da so obstoječa priporočila za visokošolske knjižnice stara že več kot dve desetletji, in so bili dosednji poskusi njihove posodobitve neuspešni, se je delovna skupina odločila, da dela ne zaključi zgolj s pripravo strokovnih podlag, ampak v razpravo ponu-

di že tudi osnutek novega dokumenta strokovnih standardov in priporočil.

Pred izdelavo osnutka dokumenta je delovna skupina določila njegov namen, in sicer da bo uporaben tako v procesih zagotavljanja pogojev za delovanje knjižnic kot tudi pri preverjanju njihove uspešnosti v evalvacijskih postopkih, knjižnicam pa mora služiti kot pripomoček ter priporočilo pri organizaciji in izvajanju dejavnosti ter ugotavljanju oziroma vrednotenju njihovih rezultatov. Temeljni cilj dokumenta je bil na eni strani vplivati na zavedanje visokošolskega okolja, da je od kakovosti knjižnične podpore odvisna tudi kakovost visokošolskih zavodov, in na drugi strani vplivati tudi na zavedanje knjižničarjev, da bodo knjižnice kot neobhoden element visokošolskega procesa prepoznane le na osnovi dobro organiziranih, sodobnih in na potrebe uporabnikov usmerjenih storitev. Vsebina dokumenta se mora nanašati na vse vidike delovanja visokošolskih knjižnic, torej tako na vire, ki omogočajo delovanje knjižnic, kot na delovne procese, v katerih vire uporabijo za doseg rezultatov dela, tj. ponudbo knjižničnih storitev, na rezultate dela in tudi njihov vpliv na okolje.

Osnutek dokumenta je delovna skupina poimenovala *strokovni standardi in priporočila*, s čimer je želela izpostaviti, da vključuje tako določila o pričakovani/želeni ravni pogojev za delovanje knjižnic kot tudi določila o pričakovani/želeni ravni njihove dejavnosti. V pretežni meri vključuje kvalitativna merila in le nekaj kvantitativnih, kajti na osnovi analize statističnih podatkov o delu slovenskih visokošolskih knjižnic in analize tujih tovrstnih dokumentov je delovna skupina ugotovila, da nima zadostne strokovne osnove za določanje minimalnih, maksimalnih ali povprečnih vrednosti meril. Še večjo težavo pa je videla v izdelavi morebitnih enotnih kriterijev za presojanje stopnje doseganja meril, še zlasti kvalitativnih. V dokument je zato vključila le dejavnike, ki naj jih visokošolski zavodi oziroma njihove knjižnice upoštevajo pri odločanju o optimalni knjižnični zbirki, številu knjižničnih delavcev, prostorih itd.

Na osnovi pregleda različnih naborov kvantitativnih kazalcev in kazalnikov, ki se priporočajo ali uporabljajo za evalvacijo visokošolskih knjižnic v tujini, ter pregleda kazalcev in kazalnikov, ki se uporabljajo v okviru evalvacijskih postopkov znotraj slovenskih univerz, je bil izdelan obsežen nabor kazalcev in kazalnikov uspešnosti. Visokošolskim knjižnicam lahko služi kot pripomoček pri evalvaciji njihove dejavnosti in tudi za potrebe primerjalnega presojanja z drugimi visokošolskimi knjižnicami. Na osnovi nabora, ki ga že nekaj let pri vrednotenju kakovosti knjižnične dejavnosti uporablja Univerza v Ljubljani, je bil pripravljen še predlog osnovnega uravnoteženega nabora kazalcev in kazalnikov, uporabnih za poenoteno vrednotenje nekaterih vidikov dejavnosti slovenskih visokošolskih knjižnic. Zbrani so bili tudi za področje knjižničarstva relevantni standardi mednarodne organizacije ISO, njihov prikaz bo knjižnicam olajšal pregled nad njimi in posledično tudi njihovo večjo uporabo.

Osnutek dokumenta je bil meseca maja 2011 posredovan v javno obravnavo strokovni in širši javnosti – deležnikom. V elektronski obliki je bil posredovan vsem vodjem oziroma kontaktnim osebam visokošolskih knjižnic članic univerz in samostojnih visokošolskih zavodov ter NUK, CTK in UKM. V tiskani obliki je bil poslan Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru, Univerzi na Primorskem, Univerzi v Novi Gorici, Nacionalni agenciji RS za kakovost v visokem šolstvu, Direktoratu za visoko šolstvo pri MVZT, Rektorski

konferenci RS in Skupnosti samostojnih visokošolskih zavodov, ter predstavljen na sejah Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost, Sveta RS za visoko šolstvo in Komisije za razvoj knjižničnega sistema Univerze v Ljubljani. S potekom priprave dokumenta in njegovo vsebino so bili seznanjeni tudi udeleženci strokovnega posvetovanja Zveze bibliotekarskih društev Slovenije in konference COBISS. Na osnovi prejetih pripomb in predlogov je bil v mesecu decembru 2011 izdelan predlog dokumenta in posredovan v postopek sprejema na Nacionalnemu svetu za knjižnično dejavnost. Slednji je na svoji seji z dne 19. 12. 2011 predlog strokovnih standardov in priporočil za visokošolske knjižnice potrdil kot primerne za javno razpravo. Javna razprava je potekala v mesecu januarju 2012, ko je bil dokument objavljen na spletni strani Ministrstva za kulturo RS. Prejete pripombe in predlogi so bili smiselno vključeni v končno različico dokumenta.

Zahvaljujem se članom delovne skupine in vsem, ki so sodelovali pri pripravi strokovnih podlag oziroma so s svojimi pripombami in predlogi pomembno prispevali k oblikovanju dokumenta *Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic*.

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost

OBVESTILA

Delo išče

NATAŠA LOGAR

Naslov: Klemenova ulica 2, 1260 Ljubljana-Polje

Datum rojstva: 13.4.1984

Telefon: 031 767 736

E-poštni naslov: natasa.logar@yahoo.com

Sem diplomirana bibliotekarka in italijanistka, poleg tega pa še profesionalna vizažistka; filozofsko fakulteto sem zaključila leta 2011. Z delom v različnih tipih knjižnic sem se bolj seznanila, ko sem opravljala obvezno prakso v okviru faksa in sicer v Knjižnici Polje in v OHK, Oddelek za arheologijo ter v knjigarni Konzorcij. Leta 2010 sem pol leta vodila tudi brezplačni tečaj ličenja v Knjižnica Dobrova, kar me je še bolj navdušilo za delo z ljudmi ter dodatno motiviralo za iskanje zaposlitve v kateri izmed knjižnic. Moj cilj je predvsem delo z ljudmi v okolju, ki mi bo v izziv, zato bi najraje delala v splošni ali šolski knjižnici.

Dan slovenskih splošnih knjižnic 2012

Dan slovenskih splošnih knjižnic bomo letos praznovali v Mestni knjižnici Kranj in sicer točno na datum praznovanja, 20. novembra 2012.

Osnovna ideja za organizacijo praznovanja slovenskih knjižničarjev je pač - skupno praznovanje. V lanskem letu smo si organizirali stojnice, na katerih smo se predstavljali in pokramljali, se spoznavali med sabo, letos razmišljamo o podobnem konceptu in sicer, da bi se knjižničarji predstavljali kot kompletne osebnosti, glede na to, da je tudi tema posvetovanja knjižničar oz. »Knjižničar v akciji«.

Organizirali smo tudi fotografski natečaj, s katerim bi, podobno kot smo izvajali literarne natečaje za širšo javnost, sedaj

izvedli tega na temo »Obrabi knjižničarjev«. Razstava izbranih fotografij bi bila na ogled v kranjski knjižnici v novembru, najboljših 12 pa bo nagrajenih z objavo v umetniškem koledarju za leto 2013. Koledar naj bi dobile na Dan slovenskih splošnih knjižnic tudi vse splošne knjižnice in nagrajenci natečaja, sicer pa bo na voljo za nakup v smislu novoletnega darila po knjižnicah. Prosimo knjižnice, da razširite obvestilo in reklamo o fotografskem natečaju, ga objavite na svojih spletnih straneh, facebookih, pošljete ljubiteljem fotografiranja, ki jih poznate itd.

V knjižnice je bil poslan tudi razpis oz. povabilo, da skupaj organiziramo praznovanje in sicer bi vabili knjižničarske gledališke skupine, glasbene sku-

pine, literarne krožke in karkoli takega še obstaja med knjižničarji (mogoče bomo nad čim tudi presenečeni) in bi se lahko postavilo na oder ali dva in mogoče po vsej kranjski knjižnici. Zato vabimo vse knjižničarje, da nam pošljejo na naslov

knjiznicarvakciji2012@gmail.com, s katero dejavnostjo se ukvarjajo in bi jo bili pripravljene deliti z nami. Na stojnice bi letos postavili knjige, ki so jih napisali knjižničarji (leposlovne, strokovne itd.) - za prodajo ali na ogled, možne so tudi postavitve likovnih razstav, kotički, kjer bi pokazali svoje druge spretnosti ipd. Preberite poziv in javite se!!:)

Ksenija Medved
Mestna knjižnica Grosuplje
ksenija.medved@gro.sik.si

PREDSTAVLJAMO

Postopek izdelovanja opominov v Mestni knjižnici Ljubljana

V Mestni knjižnici Ljubljana smo v lanskem letu spremenili način izdelovanja in pošiljanja Opominov o vračilu gradiva. Za spremembo poslovanja smo se odločili zaradi zmanjšanja stroškov, povezanih z izdelavo opominov, poenotenja izdelave opominov v eni, namesto vseh enotah naše knjižnice ter zmanjšanja kadrovske obremenjenosti.

- IZUM za izdelavo opominov ponuja naslednji možnosti: tiskanje z matričnim tiskalnikom na večslojne kuverte,
- tiskanje z laserskim tiskalnikom na običajen A4 format in kuvertiranje teh opominov.

V Mestni knjižnici Ljubljana smo v lanskem letu zaprosili IZUM za predelavo postopka za izdajo opominov tako, da je možno opomine izdelati z enim ukazom za vse (ali le za zelene) enote. Datoteki z izdelanimi opomini preko elektronske pošte pošljemo zunanjemu izvajalcu, ki besedilo opominov predela v bralcu prijaznejšo obliko z dodanim logotipom in osnovnimi podatki knjižni-

Datum	Naslov gradiva	Avtor gradiva	Tip gradiva	Inventarna št.
25.11.2011	Slavjanske tale	Povabilo, Inštrukt	OP, Odrta gradiva: P115A.A.E	0501031326
25.11.2011	Prozorno bato - prihodnji službni, garnizonski in tranzitni	Naslov	OS 113 KALČEK, J.	0501030712
25.11.2011	Črna kava, najboljše kave, vol. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100	Naslov	OS 113 KALČEK, J.	0501030712
25.11.2011	Pa kladu, miza	Vzorec: Udelež (preverjeni) / Služb. Čistilnik (prijem)	OS 113 3 10 kladu	0501030561

Slika 1: Odprti opomin (prikazan je opomin z zabrisanimi osebniimi podatki, vrnjen zaradi napačnega naslova)

Slika 2: Zaprt opomin - lepljena kuverta (prikazan je opomin z zabrisanimi osebnimi podatki, vrnjen zaradi napačnega naslova)

ce (primer Slika 1), jih natisne in kuvertira (papir prepogne in zlepi – primer Slika 2) ter nato pošlje. Strošek pošiljanja opomina po pošti ostane enak, kot če bi ga poslali sami.

Strošek izdelave enega takega opomina je za Mestno knjižnico Ljubljana (glede na količino cca

40.000 opominov letno) manjši, kot je bila cena ene večslojne kuverte. Kadrovsko smo čas izdelave zmanjšali iz cca 8 ur na manj kot 1 uro dnevno. V knjižnici ne potrebujemo več tiskalnikov za tiskanje opominov, potrošnega materiala (ribonov) ter morebitnega vzdrževanja ob okvarah teh tiskalnikov.

Zaposleni v Mestni knjižnici Ljubljana so s spremenjenim načinom izdelovanja opominov izredno zadovoljni, saj imajo z izdelovanjem opominov veliko manj dela, uporabniki pa prejmejo vizualno lepši opomin.

Mestna knjižnica Ljubljana

OBVESTILA

Kalanov sklad

Kalanov sklad je spominski sklad, ki so ga ustanovili slovenski knjižničarji na zborovanju 7. novembra 1974 v Ljubljani. Namen sklada je, da v spomin na delo zaslužnega slovenskega knjižničnega delavca in vzgojitelja Pavla Kalana pospešuje individualno in skupinsko strokovno, teoretično in raziskovalno delo slovenskih knjižničarjev.

Kalanov sklad ima individualne in kolektivne člane. V sklad se lahko vključijo kot individualni člani posamezni knjižnični delavci, kot kolektivni člani pa knjižnice. V sklad se lahko vključijo tudi druge

pravne in fizične osebe. Prekinitev članstva je treba Upravnemu odboru sporočiti pisno, in sicer do konca leta za naslednje koledarsko leto. Člani Kalanovega sklada s svojimi letnimi prispevki omogočajo njegovo delovanje oziroma nagrajevanje avtorjev tistih pisnih strokovnih ali znanstvenih prispevkov, ki pomembno prispevajo k oblikovanju teorije bibliotekarske in informacijske znanosti ter k razvoju knjižnične dejavnosti.

Upravni odbor sklada naproša tako posameznike kot njihove knjižnice, da pristopijo k članstvu in tako pomagajo, da bi Kalanov sklad lahko svoj namen uresničeval še naprej. Najnižji prispevek znaša v letu 2011 za individualnega člana 15 EUR, za kolektivnega člana pa 80 EUR. Prosimo, da pristopno izjavo (najdete jo na <http://www.zbds-zveza.si/?q=node4/23>) na sedež ZBDS pošljete najkasneje do 30. septembra 2011.

Upravni odbor Kalanovega sklada

OBVESTILO AVTORJEM

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanjem in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo "Od leve proti desni:... ". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov icb@nuk.uni-lj.si. Prispevkov ne honoriramo!

Uredništvo Knjižničarskih novic

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Mateja Komel Snoj

Odgovorna urednica: Damjana Vovk (e-pošta: icb@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Irena Kavčič, Daša Pokorn, mag. Darija Rozman

Fotografija na naslovnici: Matija Brumen

Naklada: 400 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: icb@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-176

Naročnina za leto 2012: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike

